

Etänä toteutettu Csumusan puhemuskari kuulovammaisille lapsille

**Kielenkehitystä tukevien musiikillisten elementtien käyttö
ja arjen musisoinnin tukeminen**

Heidi Laulumaa

Opinnäytetyö, AMK
Huhtikuu 2022
Hyvinvointi- ja Kulttuuriala
Musiikkipedagogi (AMK)

Laulumaa, Heidi

Etänä toteutettu Csumusan puhemuskari kuulovammaisille lapsille: Kielenkehitystä tukevien musiikillisten elementtien käyttö ja arjen musisoinnin tukeminen

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Huhtikuu 2022, 74 sivua

Kulttuuriala. Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Kolmivuotisessa, vuosien 2019–2022 aikana toteutetussa Csumusa-hankkeessa jatkettiin kuulovammaisille tarkoitettua puhemuskaritoiminnan kehittämistä. Lisäksi hankkeessa kokeiltiin ja kehitettiin etämuskaritoimintaa alueellisen tasa-arvon mahdollistamiseksi. Hankkeen tavoitteina oli tukea perheitä lisäämään musiikkia arkeensa ja auttaa perheitä musisoimaan kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä ja kommunikaatio-taitoja tukevalla tavalla. Yhtenä hankkeen oheistavoitteena mainittiin vertaistuen mahdollistaminen.

Laadullinen tutkimus tehtiin Jyväskylässä keväällä 2021 etänä toteutetussa Csumusan puhemuskarissa, johon osallistui viisi 3–5-vuotiasta kuulovammaista lasta ja heidän vanhempaansa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, toteutuuko Csumusa-hankkeen tavoitteet ja kuinka etäyhteydellä toteutettu muskari palvelee näiden tavoitteiden toteutumista.

Tutkijan oman kokemuksen mukaan musiikkipedagogeilla ei ole yleensä riittävää tietoa kuulovammaisen lapsen tarvitseman erityisen tuen tarpeiden piirteistä. Sen vuoksi opinnäytetyöllä halutaan lisätä musiikkipedagogien tietoisuutta kuulovammaisen lapsen musiikin harrastamiseen vaikuttavista tekijöistä, musiikin merkityksestä kielenkehitykseen sekä kuulovammaisille lapsille suunnatun muskarin erityispiirteistä.

Tutkimuksesta selvisi, että Csumusan puhemuskariin osallistumisen myötä musiikin käyttö arjessa lisääntyi. Csumusan puhemuskarissa käytettiin monipuolisesti erilaisia kielenkehitystä tukevia musiikillisiä menetelmiä, joista vanhemmat voivat saada uusia ideoita musisoida lapsensa kanssa hänen kielenkehitystään tukevalla tavalla.

Etäopetus aiheutti haasteita lasten keskittymiselle ja siksi vaati sekä vanhemmilta että ohjaajilta voimavaroja sekä lapsen toiminnanohjauksen tukemista. Vertaistuen määrä jäi vähäiseksi, minkä pääteltiin johtuvan etäyhteyden vaikutuksista vuorovaikutukseen. Tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että toteutustapa voi sopia hyvin kuulovammaiselle lapselle, koska taustahäly voitiin minimoida ja muskarin äänenvoimakkuus pystyttiin säätämään lapsen kuulotasolle sopivaksi. Etäyhteydellä pidettyyn muskariin oli helppo osallistua kotoa käsin, mikä lisäsi tavoitteena ollutta alueellista tasa-arvoa. Johtopäätöksenä voidaan siis todeta, että moni Csumusa-hankkeen tavoite toteutui.

Avainsanat (asiasanat)

varhaisiän musiikkikasvatus, lapsi, kuulovamma, kielellinen kehitys, musiikki, etäopetus, Csumusa, LapCI ry

Laulumaa, Heidi

Remotely implemented Clsumusa music play school for hearing-impaired children: Use of musical elements that support linguistic development and supporting everyday music activities

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, April 2022, 74 pages

Culture. Degree programme in Music Pedagogue. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The Clsumusa project, which was carried out during 2019–2022, continued the development of the so-called speech music play school for hearing-impaired children and their families. In addition, the project also experimented and developed remotely implemented music play school to enable regional equality. The goals of the project were to support families to add music to their everyday life and help families play music in a way that supports language development and communication skills. Enabling peer support was cited as one of the project's accompanying objectives.

The qualitative study was conducted in Jyväskylä in the spring of 2021, involving five hearing impaired children and their parents. The aim of the study was to determine whether the goals of the Clsumusa project were fulfilled and how remotely implemented music play school served to realize these objectives.

According to the researcher's own experience, music pedagogues generally do not have sufficient knowledge of the features of special support needed by hearing-impaired children. Therefore, the thesis aims to increase the awareness of music pedagogues of the factors that affect the music as recreation of a child with hearing impairment, the importance of music for language development, and the special characteristics of music play school for children with hearing impairment.

The founding of study was that as a result of participation in the Clsumusa music play school, the use of music in everyday life increased. Various musical methods supporting language development were used in Clsumusa music play school, giving parents new ideas to play music with their child in a way that supports their language development.

Distance learning caused challenges to children's focus, and therefore both parents and teachers were required to support the child's cognitive control. The effects of distance education on interaction may have contributed to the low level of peer support. However, it could be said that the distance learning may have well suited for a hearing-impaired child, as background noise could be minimized, and the volume could be adjusted easily to fit the children's hearing level. It was easy to attend the music play school remotely from home, increasing the regional equality, which was one of the aims. It can therefore be concluded that many of the objectives of the Clsumusa project were obtained.

Keywords/tags (subjects)

early childhood music education, child, hearing impairment, linguistic development, music, distance learning, Clsumusa, LapCI ry

1	Johdanto	3
2	Tutkimuksen lähtökohdat	5
2.1	Aiemmat tutkimukset.....	5
2.2	Tietoperustan hankkiminen	6
2.3	Opinnäytetyön toimeksiantaja.....	6
2.4	Opinnäytetyössä esiintyvät käsitteet.....	6
3	Lapsen kielenkehitys ja kuulovamman vaikutus siihen	8
3.1	3–5-vuotiaan lapsen kielenkehitys.....	8
3.2	Kuulo ja kuulovamma.....	9
3.3	Kuulovamman vaikutus kielen kehitykseen	12
4	Musiikki kielenkehityksen tukena	15
4.1	Kielen ja musiikin suhde.....	15
4.2	Musiikki kielenkehityksen tukena	19
5	Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteita ja työtapoja	23
5.1	Laulaminen	24
5.2	Soittaminen	25
5.3	Musiikkiliikunta ja rytmiikka.....	25
5.4	Kuuntelu	26
6	Kuulovammainen lapsi muskarissa	26
6.1	3–5-vuotias lapsi muskarissa.....	26
6.2	Kuulovammainen lapsi muskarissa	29
7	Musiikin etäopetus	31
7.1	Pedagoginen näkökulma	32
7.2	Vuorovaikutuksen näkökulma.....	33
7.3	Liveyhteyden tekninen näkökulma	34
8	Tutkimuksen toteuttaminen	35
8.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	35
8.2	Tutkimusmenetelmä	36
8.3	Aineistonkeruumenetelmät	37
8.4	Aineiston analyysi.....	39
8.5	Opinnäytetyön eettisyys	40
8.6	Opinnäytetyön luotettavuus	41
8.7	Tutkittavat	42
8.8	Tutkimuksen toteutus	42

9 Tulokset	44
9.1 Cisumusan puhemuskarin musiikilliset työtavat	45
9.2 Cisumusan puhemuskariin osallistumisen vaikutukset perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen	50
9.3 Live-etämuskareiden vahvuudet ja heikkoudet.....	52
10 Pohdinta	54
10.1 Cisumusan puhemuskarin kielenkehitystä tukevat elementit.....	54
10.2 Cisumusan puhemuskariin osallistumisen vaikutukset perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen	56
10.3 Live-etämuskareiden vahvuudet ja heikkoudet.....	57
10.4 Johtopäätökset.....	60
Lähteet	62
Liitteet	66
Liite 1. Kyselyhaastattelun saate.....	66
Liite 2. Haastattelukysymykset	66
Liite 3. Laulun nuotti: <i>Kanapolkka</i>	71
Liite 4. Laulun nuotti: <i>Tikka kaipaa suklaata</i>	71

Kuviot

Kuvio 1. Puhebanaani.....	10
Kuvio 2. Kanapolkka-laulun B-osa	46
Kuvio 3. Rytmiostinato laulussa <i>Tikka kaipaa suklaata</i>	46

Taulukot

Taulukko 1. Kuulovamma ja sen vaikutukset.....	11
--	----

1 Johdanto

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että musiikillinen toiminta vaikuttaa lapsen aivojen kehitykseen sekä hyödyttää lapsen aivotoimintaa. Tutkittaessa musiikin vaikutuksia tyypillisesti kuulevien lasten kuulokyvyn kehittymiseen on todettu, että musiikillinen harjaantuminen näyttäisi tehostavan kuulojärjestelmän toimintaa ja näin kehittävän pienen lapsen kuulokykyä. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Viime vuosikymmeninä on kiinnostuttu myös musiikin harrastamisen vaikutuksista kuulovammaisen lapsen kielelliseen kehitykseen (Torppa & Huotilainen 2019). Suomessa tutkimusta ei ole vielä tehty paljon, mutta viime vuosikymmeninä kiinnostus aiheeseen on lisääntynyt.

Puheterapeutti Ritva Torppa on tutkinut kuulovamman sekä musiikin harrastamisen vaikutusta kuulovammaisten lasten kielenkehitykseen (Torppa 2020). Musiikkitoiminnan on osoitettu mahdollisesti parantavan kuulovammaisten lasten kykyä havaita puheesta tunneprosodiaa. Musiikki-toiminnan myötä lapsen kuulatarkkuus, puheen erottaminen taustahälystä sekä kyky havaita äänenkorkeuksia voivat parantua. Kuulatarkkuuden ja äänenkorkeuksien havaintokyvyn paraneminen edistää kielellisen prosodian havaitsemista, mikä voi johtaa kielellisten taitojen parantumiseen. (Torppa 2020.) Tässä opinnäytetyössä käytetään termejä kuulovamma, kuulovika ja kuulovammainen epätyypillisesti kuulevasta lapsesta puhuttaessa. Opinnäytetyössä käytetään edellä mainittuja termejä, sillä niitä käytetään myös alan kirjallisuudessa.

Suuntaus varhaiskasvatuksessa ja lapsen tuen toteutumisessa on ollut kohti inklusiivista oppimissuuntausta. Inklusiivisen opetuksen taustalla on pyrkimys noudattaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissakin mainittuja arvoja: lapsen oikeus tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen ja yhtäläisiin oikeuksiin. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 10.) On kuitenkin perusteltua järjestää pelkästään kuulovammaisten lasten ryhmä, sillä tavallisen musiikkileikkikoulun musiikkitoiminta ei anna usein riittävää hyötyä kuulovammaiselle lapselle ja heidän vanhemmilleen: Musiikkipedagogilla ei välttämättä ole riittävää tietoutta siitä, miten kuulovammainen lapsi otetaan huomioon. Ryhmäkoot ovat usein suuria, jolloin taustahäly sekä visuaaliset ja sosiaaliset virikkeet haittaavat kuulovammaisen lapsen keskittymistä toimintaan. Kuulovammainen lapsi tarvitsee usein kuulon tueksi selvän huulion, kuvia ja jopa

tukiviittomia. (Csumusa-hanke n.d.) Jatkossa opinnäytetyössä käytetään varhaisiän musiikkikasvatuksen toiminnasta, musiikkileikkikoulusta lyhempää, yleisesti käytettyä puhekielistä nimitystä muskari.

Tämän opinnäytetyön alkusysäyksenä on toiminut pääsy LapCI ry:n ja Helsingin yliopiston yhteistyöllä toteutettuun Csumusa-hankkeen toimintaan yhtenä ohjaajista. Keväällä 2022 päättyvässä, kolmivuotisessa Csumusa-hankkeessa kehitettiin kuulovammaisille lapsille tarkoitettua puhemuskaritoimintaa. Toiminnan tavoitteena on ollut auttaa perheitä musisoimaan kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä ja kommunikaatiotaitoja parantavalla tavalla. Lisäksi Csumusa-projektin yksi päätavoitteista oli musiikkiharrastukseen motivoiminen sekä musiikin käytön juurruttaminen osaksi kuulovammaisen lapsen perheen itseavun kuntoutuspolkua.

Jyväskylässä Csumusa-hankkeen muskarit järjestettiin live-etäyhteydellä keväällä 2021. Live-etämuskari on ollut vallitsevan Covid-19-tilanteen vuoksi hyvä vaihtoehto muskaritoiminnalle. Lisäksi kuulovammaisia ja sisäkorvaistutelapsia on Suomessa sen verran vähän, että yksittäisissä pienemmissä kaupungeissa ei välttämättä ole kuin yksi kohderyhmään kuuluva lapsi. Etäryhmät antavat kuulovammaiselle lapselle ja hänen perheelleen tilaisuuden tutustua muihin samassa tilanteessa oleviin, mikä mahdollistaa yhden LapCI ry:n toiminnan ja Csumusa-projektin oheistavoitteista, lasten ja perheiden vertaistuen mahdollistamisen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla musiikin vaikutusta kuulovammaisen lapsen kielenkehitykseen sekä kartoittaa, millaisia erilaisia keinoja etänä toteutettu Csumusan puhemuskari antaa perheille musiikkiharrastuksen motivoimiseen sekä osaksi perheen itseavun kuntoutuspolkua. Lisäksi tarkoituksena on selvittää kuinka motivoiminen musiikin käyttöön ja siirtovaikutus perheisiin toteutuu sekä selvittää, millaisia vahvuuksia ja heikkouksia live-etämuskarissa on kuulovammaisen lapsen sekä vanhemman kannalta. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoisuutta kuulovammaisen lapsen musiikin harrastamiseen vaikuttavista tekijöistä sekä kuulovammaisille suunnatun muskarin erityispiirteistä. Opinnäytetyön toimeksiantajana on LapCI ry, joka on yhtenä toimijana kehittämässä puhemuskaritoimintaa.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

2.1 Aiemmat tutkimukset

Musiikin harrastamisen vaikutuksia lapsen kielelliseen kehitykseen on tutkittu paljon. Useissa tutkimuksissa on todettu, että aktiivisella musiikkitoiminnalla on yhteys lapsen kielelliseen kehitykseen (Linnanvalli ym. 2018; Huotilainen & Putkinen 2008; Torppa ym. 2018). Tutkimuksissa on osoitettu, että musiikillinen toiminta vaikuttaa lapsen aivojen kehitykseen sekä hyödyttää lapsen aivotoimintaa. Musiikillinen harjaantuminen näyttäisi tehostavan kuulojärjestelmän toimintaa ja näin kehittävän pienen lapsen kuulokykyä. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Viime vuosikymmeninä on kiinnostuttu myös musiikin vaikutuksista myös kuulovammaisten lasten kielen ja kuulon kehitykseen. Suomessa tutkimusta ei vielä ole tehty paljon, mutta on tutkittu muun muassa musiikin vaikutuksista prosodian havaitsemiseen ja puheen erottamiseen taustahälystä (Torppa ym. 2018; Torppa & Huotilainen 2019; Torppa ym. 2020a).

Puheterapeutti Ritva Torppa ja aivotutkija Minna Huotilainen ovat tutkineet Suomessa kuulovammaisten lasten musiikkisuhdetta ja musiikin roolia puheterapian tukena (Torppa & Huotilainen 2010). Torppa on tutkinut aihetta muun muassa MUKULA-projektissa. Projektissa hän on kehittänyt Lindforsin säätöille kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä tukevan MUKULA-materiaalin. MUKULA-materiaali on musiikkisatumateriaali, joka sisältää paljon harjoitteita esimerkiksi äänen korkeuksien havaitsemisen ja tuoton parantamiseksi. Materiaalit on kehitetty Christine Roccan ja Catherine Bowkerin kehittämän musiikkimateriaalin innoittamana. (Torppa 2014, 17–21.)

MUKULA-projektin jatkosta, Cisumusa-projektista, on tehty useita pro gradu -tutkielmia Helsingin yliopiston logopedian maisteriohjelmassa. Pro gradu -tutkielmissa on tutkittu Cisumusa-projektista seuraavaa: kuulovammaisten lasten epäsanatoiston ja fonologisen muistin yhteyttä kotona laulamiseen, kuulovammaisten lasten semanttisen sanasujuvuuden kehitystä musiikki-intervention aikana, kotona laulamisen ja musiikki-intervention merkitystä kuulovammaisen lapsen sanapainojen tuotolle sekä akustisten vihjeiden havaitsemiselle sekä kotona laulamisen ja ohjatun musiikki-intervention yhteyttä kuulovammaisten lasten sanaston kehitykselle. Pro gradut julkaistaan verkossa 2023. Tässä opinnäytetyössä Cisumusa-projektia tutkitaan varhaisiän musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Aihe rajattiin yhdessä toimeksiantajan kanssa käsittelemään Cisumusan puhemuskarissa käytettyjä kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä tukevia musiikillisia elementtejä, musiikin

siirtovaikutuksen toteutumista sekä etäyhteydellä toteutetun muskarin vahvuuksia ja heikkouksia kuulovammaisen lapsen kannalta.

2.2 Tietoperustan hankkiminen

Opinnäytetyön tietoperusta hankittiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän avoimen yliopiston tiedonhakukoulutuksen ja aiemmissa yliopisto-opinnoissa saatujen tiedonhakutaitojen avulla. Aineistoa etsittiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun, Jyväskylän yliopiston kirjaston tietokannoista sekä suoraan aiheeseen liittyvien tieteellisten julkaisujen, kuten *Frontiers in Neuroscience* ja *Puhe ja kieli*, hakukoneilta. Käytettyjä tietokantoja olivat muun muassa ResearchGate, NCBI, PubMed.gov. Hyviä lähteitä löytyi myös aihetta käsittelevien artikkeleiden ja opinnäytetöiden lähdeluetteloista. Löydetyistä lähdeoteoksista pyrittiin löytämään ja valikoimaan mahdollisimman uutta ja relevanttia aineistoa. Teoriaperustan hankkimiseksi luettiin paljon tutkimusartikkeleita, mutta lopulliseen työhön valikoitui Suomessa tehtyjä tutkimuksia. Opinnäytetyössä tutkittavina oli suomenkielisiä lapsia, joten kielen ominaispiirteiden vuoksi oli olennaista nostaa lähteiksi vastaavia suomeksi tehtyjä tutkimuksia. Yleisimpiä hakusanoja olivat hearing impairment, music, linguistic development, kuulovamma, kielenkehitys, musiikki. Opinnäytetyön tietoperusta rajattiin seuraavasti: kuulovamma ja sen vaikutukset kielenkehitykseen, musiikin harrastamisen vaikutus kielenkehitykseen, 3–5-vuotiaan lapsen varhaisiän musiikkikasvatus sekä musiikin etäopetus.

2.3 Opinnäytetyön toimeksiantaja

LapCI ry on valtakunnallinen sisäkorvaistutteen (SI) saaneita lapsia ja heidän perheitään tukeva yhdistys. Toiminnan tärkeimmät tavoitteet ovat tukea SI-lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia sekä parantaa heidän asemaansa yhteiskunnassa, lisätä keskustelua kuulovammaisten lasten ja eri toimijoiden välillä, jakaa tietoa SI:stä sekä SI-lasten perheiden kokemuksia ja tarjota vertaistukea sekä vahvistaa SI-lasten perheiden yhteydenpitoa. (LapCI ry, n.d.)

2.4 Opinnäytetyössä esiintyvät käsitteet

Cisumusa-hanke on kolmevuotinen, vuosina 2019–2022 toteutettu hanke, jossa järjestetään ja kehitetään puhemuskari- ja etäpuhemuskaritoimintaa pienille lapsille ja heidän huoltajilleen. Hankkeen toteutusta on ollut suunnittelemassa monialainen asiantuntijaryhmä. Hankkeen

päätavoitteita ovat: *”saada musiikki osaksi kuulovammaisten lasten perheiden arkea varhaislapsuudesta asti ja musiikin kielenkehitystä tukevien hyötyjen ulottaminen kuulovammaisten lasten perheisiin”, ”etämuskaritoiminnan kokeileminen ja kehittämien alueellisen tasa-arvon mahdollistamiseksi” ja ”vertaistuen ja ystävyyksien syntyminen puhemuskaritoiminnan oheistuotteena”.*

(Cisumusa n.d.)

Cisumusan puhemuskari on muskaritoimintaa, joka on tarkoitettu erityisesti kuulovammaisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Puhemuskarissa yhdistetään kielen ja kuulon kuntoutus tavoitteelliseen musiikkitoimintaan. Muskaria ohjaa musiikkipedagogi yhteistyössä puheterapeutin kanssa. Puhemuskari-konseptia on kehitetty yhdessä Lindforsin säätiön, Helsingin yliopiston ja Metropolian ammattikorkeakoulun kanssa. (Cisumusa n.d.) Puhemuskarin kehittäminen alkoi Lindforsin säätiön ”Mukula”-projektissa 2008–2013, jolloin pyrittiin löytämään toimiva malli kuulovammaisten lasten puhemuskaritoiminnalle. Toiminnan tavoitteena oli auttaa perheitä musisoimaan kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä ja kommunikaatiotaitoja parantavalla tavalla. Tällöin kehitettiin Christine Roccan ja Catherine Bowkerin kehittämän musiikkimateriaalin innoittamana MUKULA-materiaali, jota voi käyttää kuulovammaisen lapsen kielenkehityksen tueksi. MUKULA-materiaali on musiikkisatumateriaali, joka sisältää paljon harjoitteita esimerkiksi äänen korkeuksien havaitsemisen ja tuoton parantamiseksi. (Torppa 2014.) Tässä opinnäytetyössä käytetään Cisumusan puhemuskarista myös termejä puhemuskari tai live-etämuskari.

Korvantauskoje on yleinen, nykyisin usein digitaalinen kuulokojetyyppi. Digitaalisessa kuulokojeessa vahvistettavaa ääntä pystytään muokkaamaan erilaisiin kuulon alenemiin ja ääniympäristöihin sopiviksi. Korvantauskojeessa ääni kulkeutuu korvan taakse laitettavasta ulkoisesta osasta letkun kautta korvakappaleeseen ja sitä kautta korvaan. (Kuulokojeet ja apuvälineet n.d.)

Kuulovammainen on yleiskäsite, joka tarkoittaa henkilöä, jolla on kuulonalentuma. Käsite kattaa kuulovammat lievästä huonokuuloisuudesta täydelliseen kuurouteen. (Kuulovammat n.d.)

Lausepainolla tarkoitetaan lauseen kannalta oleellisen sanan korostamista, joka auttaa erottamaan lauseesta sen kannalta tärkeät, merkitykselliset sanat. (Vainio 2010, 95.)

Prosodian käsite on hyvin moninainen. Prosodisilla ominaisuuksilla, joita ovat mm. intonaatio, rytmi, puhemelodia, puhenopeus, puhevoimakkuus sekä painotus, on vaikutusta siihen, miten ymmärrämme ilmauksia ja millaisia päätelmiä teemme puhujan tunnetilasta ja tarkoitusperistä. Suomen kielen kannalta tärkeimmät puheen prosodiset piirteet ovat rytmi ja melodia. (Vainio 2010.) Prosodian havaitseminen on vaikeaa sellaisille, joilla on keskimääräistä heikompi ääniin liittyvä erottelukyky. (Ruokonen 2020; Torppa & Huotilainen 2019)

Sanapaino tarkoittaa sanan tavun painottamista. Suomen kielessä sanapaino on käytännössä aina ensimmäisellä tavulla. (Vainio 2010, 94.)

Sisäkorvaistute (SI engl. Cochlear Implant, CI) on leikkauksessa asennettava sähköinen kuulokoje. Se voidaan asentaa vaikeasti ja erittäin vaikeasti kuulovammaisille sekä kuuroutuneille henkilöille, jolla on sisäkorvatyyppinen kuulovika molemmissa korvissa sekä tavallisen kuulokojeen antama vahvistus todetaan riittämättömäksi. SI:ssä on kaksi osaa: implantoitu sisäinen osa eli istute, sekä korvaan asetettava ulkoinen osa eli puheprosessori. (Jero & Kentala 2007.) Nykyaikaisilla sisäkorvaistutteilla pystyy aistimaan hyvin monitaajuista ääntä. Lisäksi taustahälyn poisto ja äänensuunnan käsittely mahdollistavat kuulemisen myös vaikeammissa kuunteluolosuhteissa. (Kivekäs ym. 2021.)

Tunneprosodia tarkoittaa sitä, miten prosodisia keinoja käytetään emotion ilmaisemiseen. Puhujan ollessa iloinen puhetaajuus on korkeampi ja vaihtelee enemmän kuin jos hän on surullinen. Tunteita ilmaistaan myös äänen laadun muutoksilla. (Vainio 2010, 95.)

3 Lapsen kielenkehitys ja kuulovamman vaikutus siihen

Alaluvussa 3.1 käsitellään 3–5-vuotiaan lapsen kielenkehitystä sekä kuulovamman vaikutusta siihen. Luvussa 3.2 avataan kuulon ja kuulovamman käsitteitä.

3.1 3–5-vuotiaan lapsen kielenkehitys

Kuulovamma vaikuttaa usein lapsen kielen ja kommunikaation kehitykseen. Tyypillisesti kehittyvän sikiön kielellinen kehitys alkaa jo kohdussa. Sikiö kuulee kohdussa äidin äänen ja matalia ääniä -

sävelkulun ja rytmin sekä prosodisten piirteiden erottelu kehittyy ennen äänteiden ja puheen erottamista. (Takala & Takkinen 2016, 9.)

Piaget'n (1977) kehitysteorian mukaan lapsi on 2–6 ikävuosiin saakka esioperationaalisessa kehitysvaiheessa. Tässä kehitysvaiheessa lapsi oppii käyttämään kieltä, mutta on vielä hyvin minäkeskeinen, ja ajattelu on pitkälti sidoksissa visuaalisiin havaintoihin. (Takala & Takkinen 2016, 10.)

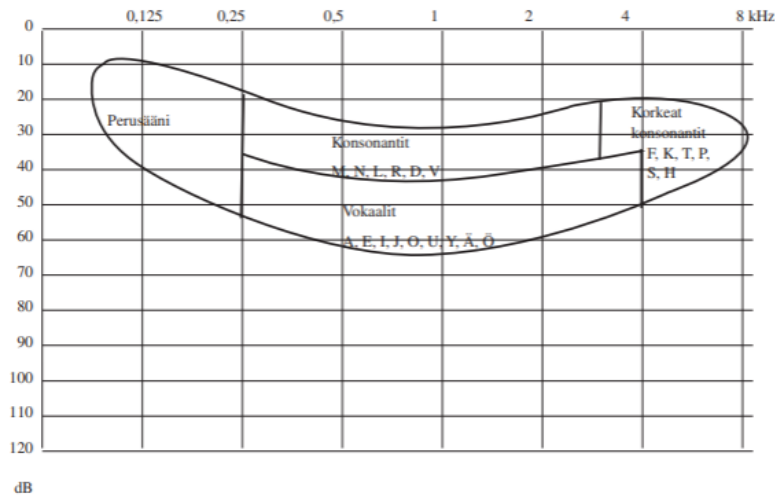
Lapsen varhainen vuorovaikutus on pitkälti yhteyden luomista ja ylläpitämistä. Lapsi oppii ääntelyssä ensin vokaalit, sitten konsonantit – noin puolen vuoden iässä ne yhdistyvät kokonaisuksi tavusarjoiksi. Lapsi alkaa käyttää ääntelyä tarkoituksen mukaisesti vuorovaikutukseen noin vuoden ikäisenä. (Takala & Takkinen 2016, 12–13.)

3–4-vuotiaan lapsen sanavarasto on jo niin laaja, että hän pystyy kuvailemaan arkisia toimintojaan ja ympäristöään. 4–5-vuotiaan lapsen puhe on yleensä täysin ymmärrettävää ja hän osaa käyttää erilaisia lauseita monipuolisesti ja taivuttaa sanoja oikein. Tässä iässä lapsen kielellinen tietoisuus laajenee, ilmaisu tarkentuu ja tarinankerrontataidot kehittyvät. (Takala & Takkinen 2016, 14.)

3.2 Kuulo ja kuulovamma

Vaikka puheen ymmärtäminen on moniaistillista kuullun ja nähdyn puheen yhdistämistä, kuulo on sen kannalta tärkein aisti. Ihmisen kuuloalue on riippuvainen taajuudesta ja äänenpainetasosta. Tyypillisesti kuuleva nuori ihminen kuulee äänet, jotka ovat taajuudeltaan 20–20000 Hz:n välillä. Kuitenkin kuulokynnys on herkin 500–4000 Hz:n välillä. (Aulanko & Jauhiainen 2009, 205.)

Kuviossa 1 on esitetty niin kutsuttu puhebanaani, joka kuvaa puhealueen äänet äänenpainetason ja taajuuden funktiona. Puhealueen matalilla taajuuksilla sijaitsee niin kutsuttu perusääni, joka tarkoittaa niitä puheen elementtejä, jotka muodostavat puhujan tunnistettavuuden. Keskitäajuuksilla kuullaan soinnilliset konsonantit ja vokaalit. Vokaaleilla on suurempi äänenvoimakkuus ja laajempi taajuusalue kuin soinnillisilla konsonanteilla. Suurilla taajuuksilla sijaitsevat soinnittomat konsonantit ja häly. (Aulanko & Jauhiainen 2009, 206–207; Päiväkodissa on kuulovammainen lapsi 2011, 9.)

Kuvio 1. Puhebanaani (Päiväkodissa on kuulovammaisen lapsi 2011, 9)

Kuulovamman tyyppi vaikuttaa kuulemiseen. Yleisimmät kuuloviat eli kuulovammat ovat tyypiltään johtumis- ja sisäkorvaperäisiä. Konduktiivinen eli johtumis- tai välikorvavika tarkoittaa äänen johtumisen estymisestä aiheutunutta kuulovikaa. Apuvälineenä toimii yleensä kuulokoje. Sensoraallinen eli sisäkorvavika aiheutuu sisäkorvan simpukassa olevien hermoratojen viasta, jolloin tiedonkulku korvasta aivoihin on epätäydellistä. Tällöin henkilö ei erota kuulokojeenkaan avulla kaikkia ääniteitä ja sanoja oikein. Sekatyyppinen vika on edellisten kuulovikojen yhdistelmä. Sentraalisessa kuuloviassa vika on aivorungolla tai aivokuorella keskushermostossa. Tällöin kuulonalenemaa ei välttämättä ole, vaan ongelmat ilmenevät kuullun ymmärtämisessä. (Kuulovammat n.d.) Kuulovamma voi olla joko molemminpuolinen tai toispuoleinen. Toispuoleinen kuulovamma vaikeuttaa puheen erotuskykyä ja aiheuttaa suuntakuulon puuttumisen. (Päivähoidossa on kuulovammaisen lapsi 2011, 7.)

Kuulovamman vaikeusastetta ilmaistaan desibeleissä. Suomessa kuulovamman vaikeusasteelle käytetään EU:n luokitusta, joka perustuu WHO:n luokitukseen (Kivekäs ym. 2021). Luokituksen mukaan normaalikuuloisuuden rajana pidetään 10–20 dB:n kuulokynnystasoa paremmasta korvasta audiometrillä mitattuna. Kuulovamman aste määritellään lievistä erittäin vaikeaan. (Kivekäs ym. 2021; Taulukko 1.)

Taulukko 1. Kuulovamma ja sen vaikutukset (Kivekäs ym. 2021; Kuulovamman aste n.d.; Lonka & Jauhiainen 2009)

Ryhmä	Kuulokynnystaso	Kuulovamman vaikutus	Apuvälineet ja kuntoutustarve
Lievä kuulovamma	20–40 dB	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikeuksia kuulla hiljaista puhetta etenkin ryhmässä • Puheenerotus hälytilanteessa hankalaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisesti kuulokoje • Huulitaluku
Keskivaikea kuulovamma	40–70 dB	<ul style="list-style-type: none"> • Etenkin konsonanttien erottelu hankalaa puheen kuulemisessa • Vaikeuksia kuulla etenkin ryhmätilanteessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulokojeet • Tarvitsee usein puheterapiaa • Saattaa tarvita viittomia puheen tukena
Vaikea kuulovamma	70–90 dB	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulee mahdollisesti voimakkaan puheen lähietäisyydeltä 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulokojeet • Mahdollisesti sisäkorvaistutteen • Yksilöllinen puheterapia • Huulitaluku
Erittäin vaikea kuulovamma	>95 dB	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikeuksia kuulla jopa vahvistettua puhetta 	<ul style="list-style-type: none"> • Suurin osa saa sisäkorvaistutteen • Puheterapia tärkeää

Taulukossa 1 on kuvattu kuulovamman vaikeusaste ja sen vaikutuksia yleisesti. Kuvaukset ovat yleistettyjä, eivätkä ne ota huomioon yksilöllistä kehitystä ja muita kielen ja puheen kehitykseen vaikuttavia seikkoja. Taulukossa esitetty ryhmittely pätee parhaiten silloin, kun kuulonalenema on kuuloalueen taajuuksilla tasainen. (Lonka & Jauhiainen 2009, 222.)

Lievästi kuulovammaisen (20–40 dB kuulokynnystaso) on haastavaa kuulla hiljaista puhetta. Etenkin hälyisissä ryhmätilanteissa kuuleminen ja puheenerotus voi olla hankalaa. (Kuulovamman aste n.d.) Tämän vuoksi lapsen puheen ja kielen oppiminen voi viivästyä (Lonka & Jauhiainen 2009, 221). Lievästi kuulovammaisen lapsi hyötyy yleensä huulitaluvusta ja saattaa tarvita kuulokojeet (Kuulovamman aste n.d.).

Keskivaikea (40–70 dB) kuulovamma viivästyttää yleensä puheen ja kielen kehitystä ilman kuntoutustoimenpiteitä (Lonka & Jauhiainen 2009, 221). Etenkin konsonanttien erottelukyky on vaikeaa,

mikä ilmenee usein myös lapsen puheessa. Keskivaikeasti kuulovammainen lapsi hyötyy yleensä puheterapiasta, huulilталuvusta sekä kuulokojeista ja saattaa tarvita viittomia puheen tueksi. Suurin osa kuulovammaisista lapsista kuuluu edellä mainittuihin ryhmiin. (Kuulovamman aste n.d.)

Kuntouttamaton vaikea (70–95 dB) kuulovamma vaikeuttaa lapsen kommunikointia ympäristönsä kanssa (Kivekäs ym. 2021), sillä ilman kuulokojeita tai sisäkorvaistutteita he kuulevat vain voimakkaita ääniä (Lonka & Jauhiainen 2009, 221). Kuulokojeillakin puheenerotus, etenkin konsonanttien erottelukyky, saattaa olla vaikeaa (kuulovamman aste n.d.). Sisäkorvaistute laitetaan vaikeasti kuulovikaiselle, jos puheenerotuskyky on merkittävästi huonontunut eikä akustisesta kuulokojeesta saada hyötyä (Kivekäs ym. 2021). Kuulokojeen lisäksi vaikeasti kuulovammainen lapsi tarvitsee useimmiten yksilöllistä puheterapiaa (Kuulovamman aste n.d.).

Erittäin vaikeasti (>95 dB) kuulovammaiset lapset tarvitsevat usein kuulokojeen tai sisäkorvaistutteen lisäksi esimerkiksi tukiviittomia puhekielen oppimiseen. Yksilöllisen puheterapian saaminen on tärkeää. Ilman kuulokojeita he kuulevat vain voimakkaita ääniä. (Kuulovamman aste n.d.)

3.3 Kuulovamman vaikutus kielen kehitykseen

Kielellinen kehitys on hyvin yksilöllistä, ja samanikäisten lasten kielelliset taidot voivat olla hyvin eritasoiset (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2009, 114). Kuulolla ja kuulemisella on keskeinen merkitys lapsen kielellisessä kehityksessä. Kuulovamma viivästyttää yleensä lapsen puheen ja kielen kehitystä. (Jero & Kentala 2007.) Lapsen kielen kehitykseen vaikuttaa aina ääni-, kieli- ja kasvu-ympäristö. Hoivapuheen käyttö, ilmeiden ja eleiden runsaus, rikas ääniympäristö sekä runsas vuorovaikutus tukevat lapsen kielellistä kehitystä. (Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011; Takala & Takkinen 2016, 10; Torppa 2020.)

Kuulovammaisen lapsen kielellinen, etenkin puheen, kehitys ja kuntoutus ovat vahvasti sidoksissa apuvälineisiin kuten kuulokojeisiin ja sisäkorvaistutteisiin. Erityisesti vaikeasti kuulovammaisten lasten kielellinen kehitys poikkesi ennen 1990-lukua lähes poikkeuksetta tyypillisestä kehityksestä. Nykyisin, etenkin sisäkorvaistuteteknologian kehityttyä, myös vaikeasti kuulovammaisten lasten kielellisen kehityksen edellytykset ovat parantuneet. (Lonka & Jauhiainen 2009, 224.)

Lapsen kielenkehitykseen vaikuttavat Huttusen (2010, 224) mukaan seuraavat asiat:

- Kuulo, kuulovamman aste ja sen piirteet
- Lapsen kuulovamman syntyajankohta eli onko kuulovamma syntynyt puhutun kielen omaksumista ennen, sen aikana vai sen jälkeen
- Lapsen kognitiiviset taidot kuten muisti, hahmotuskyky jne.
- Mahdolliset liitännäisongelmat kuten tarkkaavaisuushäiriö, näkö- tai muu kehitysvamma
- Kuulon apuvälineiden käytön aloitusikä sekä kuulokojeen valinta
- Kielellisen kuntoutuksen aloitusajankohta, laatu sekä tiheys
- Lapselle puhuvien ihmisten kyky sopeuttaa toimintaansa lapsen tarpeiden mukaan
- Lapsen kielellinen, sosiaalinen ja kuunteluympäristö.

Yksi kielenkehitykseen vaikuttava tekijä lapsella on kuulovamma, jonka vaikutukset lapsen kielen ja kommunikaatioon ovat hyvin yksilöllisiä (Takala & Takkinen 2016, 9). Keskivaikea, vaikea tai erittäin vaikea kuulovika aiheuttaa varsin yleisesti vaikeuksia puhutun kielen oppimiseen (Huttunen 2010, 222), sillä puhuttu kieli omaksutaan kuulonvaraisesti (Lonka & Jauhiainen 2009, 220). Vaikka lievä kuulovamma ei välttämättä vaikeuta kielen kehitystä (Lonka & Jauhiainen 2009, 221), se voi tutkimusten mukaan heikentää lapsen elämänlaatua (Kivekäs ym. 2021). Jo lievä kuulovamma haittaa yleensä puheen kuulemista taustahälystä, jolloin kuulunymmärtäminen voi tuottaa vaikeuksia (Huttunen 2010, 224).

Kuulovaurion kestolla ja syntyajankohdalla on ratkaiseva merkitys kielellisiin haasteisiin. Kielen ja puheen kehityskaari voidaan jakaa sen yksilöllisyydestä huolimatta kahteen ryhmään kuulovaurion syntymisajankohdan mukaan. Prelingvaalinen ajanjakso käsittää ajan syntymästä ikään, jolloin puhutun kielen rakenteiden hallinta ei ole vielä valmis ja vakiintunut. Vastaavasti postlingvaalinen tarkoittaa ajanjaksoa kielen oppimisen jälkeen. Edellä mainittujen ajanjaksojen raja-alue on noin 2–4,5 ikävuoden vaiheilla. (Lonka & Jauhiainen 2009, 220.) Jos lapsi ei saa ennen kahta ikävuotta riittävästi ääniärsyksiä, puhutun kielen oppiminen vaikeutuu (Huttunen 2010, 223). Ääniärsykkeet stimuloivat neuraalista kudosta, mikä aktivoi ja lisää kuulohermosoluja. Tämä taas parantaa aivokuoren kykyä vastaanottaa ääniärsyksiä. Synnynnäiset ja varhaisessa kehitysvaiheessa syntyneet kuulovammat olisi siis hyvä tunnistaa mahdollisimman varhain, jotta kuntouttava toiminta voidaan aloittaa. Valitettavasti etenkin lievät kuulovammat löydetään usein vasta leikki-ikässä tai varhaiskasvatusiässä. (Huttunen 2010, 223.)

Kielenkehitykseen vaikuttaa edellä mainittujen seikkojen lisäksi lapsen saama kuntoutus (Takala & Takkinen 2016, 8; Lonka & Jauhiainen 2009, 221). Jos vaikea-asteisesti kuulovammainen lapsi ei saa kuntoutusta prelingvaalisen ajanjakson aikana, ei edellytyksiä kielellisten rakenteiden, kuten fonologia ja syntaksi, kehitykselle ole. Tällöin edellytykset puheen omaksumiselle ja käytölle jäävät rajoitetuksi koko loppu elämäksi. (Lonka & Jauhiainen 2009, 221.) Etenkin vaikeasti kuulovammaisten lasten puhekielen kuntoutus on tärkeää aloittaa mahdollisimman varhain (Huttunen 2010, 223 Lonka & Jauhiainen 226).

Yksi keskeisimmistä kielenkehitykseen vaikuttavista asioista on kuulokäyrän muoto eli millä taajuualueella kuulo on heikentynyt (Huttunen 2010, 223). Kielenkehitykseen ja kommunikointiin vaikuttaa enemmän vaikea, puhealueen keskiössä oleva kuulonalenema kuin puhealueen reunalla oleva, lievä kuulonalenema. (Takala & Takkinen 2016, 9.) Kuulovammaisilla lapsilla on varsin yleisesti kuulonalenema korkeilla taajuuksilla, minkä vuoksi heillä on usein ongelmia klusiilien (/k/, /p/, /t/) hahmottamisessa ja kuulemisessa, sillä niiden äänne-energia sijoittuu korkeille taajuuksille (kuvio 1) (Huttunen 2010, 224; Lonka & Jauhiainen 2009, 224). Tästä johtuen klusiilit saattavat myös puheessa korvautua toisilla tai niiden tuottaminen puheessa ei välttämättä onnistu ilman puheterapiasta saatua apua (Huttunen 2010, 224–225, Lonka & Jauhiainen 2009, 222–225). Vaikeuksia voi tuottaa myös konsonanttien /d/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /r/ ja s erottaminen, sillä ne eivät näy helposti huulilla, sekä äänneparien /n-/l/, /i-/y/, /m-/n-/ng/ erottaminen, sillä ne kuulostavat samanlaisilta (Huttunen 2010, 224–225; Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011, 9). Konsonanttien ja äänneparien erottamisen vaikeus voi aiheuttaa äänteiden puuttumista, sekoittumista tai korvautumista toisilla. Kuulovammainen saattaa keksiä osittain edellä mainittujen seikkojen vuoksi omia sanoja, protosanoja. (Takala & Takkinen, 2016, 13.)

Lapsi tarvitsee puheen oppimiseen kykyä ohjata ja seurata toisen tarkkaavuutta ja kykyä kohdistaa myös omaa tarkkaavuutta. Tätä taitoa kutsutaan jaetuksi tarkkaavaisuudeksi. Visuaaliset vihjeet ja katsekontakti korostuvat usein kuulovammaisen lapsen jaetun tarkkaavuuden kehittämisessä. (Takala & Takkinen 2016, 10.) Useissa tutkimuksissa nousee esiin, että kuulovammaisella lapsella on yleensä vaikeuksia seuraavissa: puheen havaitseminen taustahälyssä, jaettu tarkkaavaisuus, kuuntelun tarkkaavaisuus, kyky havaita äänenkorkeuksia ja -laatujen muutoksia sekä kuulomuisti. (Torppa & Huotilainen 2019; Torppa ym. 2018, 2020a, 2020b.) Äänen korkeuksien ja laatujen kuulemisen vaikeus hankaloittaa puheen prosodian ja tunneprosodian kuulemistä ja huomaamista.

(Torppa & Huotilainen 2019.) Nämä näkökohdat ovat tärkeitä kielen oppimisen kannalta. Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, että kuulovammaisen on suhteellisen helppoa havaita rytmejä ja tempoa. (Torppa & Huotilainen 2019.)

Lukemis- ja kirjoittamistaitojen oppiminen pohjautuvat puhutun kielen kuultuihin rakenteisiin. Tämän vuoksi vaikeasti kuulovammaisilla lapsilla on usein ongelmia myös näiden taitojen oppimisessa. Yleisimmin vaikeuksia aiheuttavat sanavaraston puutteellisuus ja sanojen sujuvan ryhmittelyn hahmottaminen. (Huttunen 2010, 225; Lonka & Jauhiainen 2009, 225.) Sanojen ryhmittely auttaa muodostamaan lauseista merkityksellisiä kokonaisuuksia (Ruokonen 2011, 68). Geminaattojen ja kaksoiskonsonanttien mahdolliset kuulemisvaikeudet heijastuvat kirjoitustaitoon kirjainten puuttumisina. (Huttunen 2010, 225; Lonka & Jauhiainen 2009, 225.)

Kuulovammaisilla lapsilla on havaittu viivästystä mielen teorian kehittämisessä. Mielen teoria kuvaa kognitiivista kykyä abstraktiin ajatteluun, joka ei ole sidoksissa visuaalisiin havaintoihin sekä kykyä ymmärtää toisen ajattelua, kykyä ennustaa toisen käytöstä ja kykyä asettua toisen asemaan. Mielen teorian kehittyminen vaatii kielellistä ajattelua eikä siihen saa visuaalista tukea. Tämän vuoksi kielellinen viive hidastaa mielen teorian kehittymistä. (Takala & Takkinen 2016, 11–12.)

4 Musiikki kielenkehityksen tukena

Tässä luvussa käsitellään musiikin ja kielen suhdetta sekä musiikin käyttöä kielenkehityksen tukena. Kieli ja musiikki ovat ihmisille keinoja ilmaista itseään ja olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Niiden avulla lapsi rakentaa maailmaansa sekä voi osallistua ympäristönsä toimintaan. Lapsen kielellinen ja musiikillinen kehitys kietoutuvat yhteen, sillä musiikilla ja puhutulla kielellä on paljon yhteisiä elementtejä (Ruokonen 2011, 62). Kuitenkaan kysymykseen siitä, miten ja kuinka paljon musiikki vaikuttaa kielen kehitykseen, ei ole yksinkertaista vastausta.

4.1 Kielen ja musiikin suhde

Musiikin ja puheen suhdetta on tutkittu useista eri näkökulmista. Puheen ja musiikin yhteyksistä on päätelty, että musiikin harrastaminen, etenkin laulaminen ja loruttelu, voisivat tukea kielen ja kuulon kehitystä. Patelin mukaan jokainen lapsi syntyy maailmaan, jossa on kaksi erillistä äänijärjestelmää: kielellinen ja musikaalinen (Patel 2007, 86). Nämä äänijärjestelmät eroavat toisistaan:

Musiikissa sävelkorkeutta käytetään tavalla, jota puhekielessä ei tunneta. Toisaalta puheessa kuultavaa sointia näkyy harvoin musiikissa. Silti kielellä ja musiikilla on paljon kognitiivisia ja neurologisiin prosesseihin liittyviä yhteyksiä. (Patel 2007, 86.) Näyttäisi siltä, että vaikka aikuisen aivot käsittelevät musiikkia ja kieltä osittain erillään, pienten lasten kohdalla jako ei välttämättä ole yhtä selvä (Huotilainen & Putkinen 2008). Babytalking eli hoivapuhe tai -laulu on musiikillinen laulava puhetyyli, jolla pienelle lapselle usein puhutaan kulttuurista riippumatta (Ruokonen 2011, 68). Pienelle lapselle korostuukin äänen kokonaisvaltaisuus ilman sanallista merkitystä, sillä puhuttu kieli aistitaan musiikinomaisesti äänten kestoina, korkeuksina, voimakkuuksina ja sointiväreinä (Ruokonen 2011, 63.; Orell 2010, 330).

Särkämö ja Tervaniemi (Särkämö & Tervaniemi 2010) käsittelevät artikkelissaan kielen ja musiikin evoluutiota ja suhdetta. Evoluutioteoreetikot ovat esittäneet, että puhe ja musiikki ovat saattaneet kehittyä yhteisestä kantamuodosta, laulumaisesta kommunikaatiojärjestelmästä. Ajatus yhteisestä kantamuodosta voisi osaltaan selittää sitä, että puheella ja musiikilla on yhteisiä rakenteellisia piirteitä. Mithenin (2005) mukaan esikieli pohjautui äänen ja kehon liikkeisiin ja oli sekä melodista että rytmistä. Puheen ja musiikin yhteisiä rakenteellisia elementtejä ovat äänenkorkeus, sointiväri, rytmi, melodia ja syntaksi. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 43–44.) Äänen voimakkuus, kesto, korkeus sekä sointiväri ovat elementtejä, joiden avulla musiikki ja puhe välittyvät meille (Orell, 2010, 330). Toisto, nousevat ja laskevat painotukset, tempo ja äänenkorkeuksien vaihtelut ovat puheen musiikillisia ominaisuuksia.

Äänenkorkeus eli taajuus sekä sointiväri ovat sekä musiikissa ja puheessa ajan mukaan vaihtelevia ominaisuuksia. Näillä akustisilla piirteillä on kuitenkin erilainen merkitys puheen ja musiikin havaitsemisessa. Äänenkorkeuden vaihtelu ohjaa musiikin havaitsemista; puheessa äänenkorkeuden vaihtelulla ilmaistaan emootioita ja joissakin kielissä lausetyyppejä. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 44.) On havaittu, että sävelkorkeuden havaitsemis- ja erottelukyvillä on yhteys hyvään kielen oppimiseen ja fonologiseen kehitykseen lapsuudessa sekä vieraan kielen oppimiseen aikuisuudessa (Ruokonen 2011, 68; Särkämö & Tervaniemi 2010, 44). Voimakkuudeltaan, korkeudeltaan ja kestoltaan samankaltaiset yksittäiset äänneet eli vokaalit ja konsonantit kategorisoidaan ja erotetaan niiden sointiväriin avulla (Särkämö & Tervaniemi 2010, 44).

Rytmillä tarkoitetaan äänten systemaattista jaottelua äänen keston, ajoituksen, painotuksen ja rytmityksen perusteella. Sekä puhe että musiikki ovat rytmisiä, ja niiden rytmeissä on sekä tärkeitä yhtäläisyyksiä että eroja. Samankaltaista on ryhmittelyrakenne: sekä musiikissa että puheessa käytetään aikaa ryhmiteltäessä yksiköitä lausekkeisiin ja säkeisiin. Musiikissa yksiköt ovat säveliä ja säveljoukkoja, puheessa taas tavuja ja sanoja. (Patel 2007, 176; Särkämö & Tervaniemi 2010, 45.) Periodisuus eli ajallinen jaksollisuus erottaa musiikillisen rytmin puherytmistä (Patel 2007, 159). Musiikin periodisuus tarkoittaa jaksottaisia iskuja ja niitä painottamalla syntyneitä tahtilajeja. (Patel 2007, 177; Särkämö & Tervaniemi 2010, 45.) Kielellinen rytmi eli painotuksellisten yksikköjen ajallinen vaihtelu ei ole jaksollista eli ne eivät toistu säännöllisesti (Patel 2007, 159).

On olemassa alustavaa tutkimusnäyttöä, että puheen ja musiikin ajallisesta rytmittelystä vastaavat osittain päällekkäiset aivomekanismit. Tämä prosessien yhtenäisyys mahdollistaa vuorovaikutuksen, jossa äidinkielelle tyypillisen rytmin omaksuminen voisi vaikuttaa myös muiden äänten rytmien havaitsemiseen sekä toisin päin. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 45.) Näyttää myös selvältä, että jotkin keskeiset prosessit, jotka poimivat rytmisen rakenteen monimutkaisista akustisista signaaleista, ovat yhteisiä musiikille ja kielelle (Patel 2007, 177).

Puheen rytmityksestä seuraa eri kielille ominaiset äänirakenteet. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 45.) Lapsi oppii jo varhain tunnistamaan erityisesti omalle äidinkielelleen ja musiikkikulttuurilleen tyypillisiä ääniteitä ja ääniä (Särkämö & Tervaniemi 2010, 44). Suomen kielessä ääniteiden suhteelliset kestot määrittävät sanojen merkityksiä. Puheen rytmin säätely, puhenopeuden säätely sekä rytmisyyden ja rytmisten erojen havaitseminen ovat ymmärrettävän puheen tuottamisen ja ymmärtämisen edellytyksiä. (Orell 2010, 330). Rytmisen harjoittelu ja musiikillinen rytmiharjoitus auttavat lasta jäsentämään kieltä ja puhetta ääniteistä lauseisiin (Ruokonen 2011, 68). Laulun ja puheen rytmin suhde voi vaikuttaa esimerkiksi lastenlaulujen tahtilajeihin. On huomattu, että esimerkiksi Japanissa tahtilajiin 6/8 perustuvat lastenlaulut ovat harvinaisempia kuin Britanniassa. Tämä saattaa johtua kielten puherytmisistä eroista. (Patel 2007, 157.) Sekä kielitieteilijät että musiikintutkijat ovat esittäneet ajatuksen siitä, että ei-kielellisen rytmihavaintoon vaikuttaisi äidinkieli (Patel 2007, 168). Etenkin aikuiset näyttävät kuulevan musiikin "aksenteilla". Puheen rytmi siis saattaa muokata musiikin havaitsemis- ja tuottamiskykyä. (Patel 2007, 157.)

Periaatetta, jolla erilliset rakenteelliset yksiköt järjestellään sarjoiksi, kutsutaan **syntaksiksi**. Kielellä ja musiikilla ovat omat syntaktiset rakenteensa: kielessä esimerkiksi kieliopilliset kategoriat ja musiikissa asteikot. Kielen ja musiikin syntaktinen yhteys on niiden looginen ja hierarkkinen rakenne. Molemmissa on olemassa syntaktisia periaatteita, joiden seurauksena rakenteellisten yksiköiden järjestyksen vaihtaminen muuttaa kuullun merkitystä. Lisäksi sekä kielessä että musiikissa tehdään ero merkityksen kannalta tärkeiden syntaksien ja näitä tarkentavien syntaksien välille. Tutkimuksissa on osoitettu sekä lauseissa (”väärä” sanajärjestys) että musiikissa (”väärä” sointu sointukullussa) olevien syntaksivirheiden herättävän aivoissa vasteen (poikkeavuusnegatiivisuus, engl. mismatch negativity MMN). Tämä viittaa siihen, että kielen ja musiikin syntaksia voidaan käsitellä samoilla aivoalueilla. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 46.) Puheen ja musiikin syntaktisen käsittelyn yhtäläisyydet, kuten akustisetkin yhtäläisyydet, ovat synnyttäneet malleja ja ehdotuksia musiikin vaikutuksista puheen havaitsemiseen ja kielikykyyn.

Musiikkia ja kieltä yhdistävät äänikategoriat, joita ovat musiikissa intervallit sekä puheessa vokaalit ja konsonantit. Näillä saattaa tutkimusten mukaan olla sama oppimekanismi, vaikka ne ovat eri kategorioita. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 44–46). Äänikategorioiden oppimisen yhteisten mekanismien vuoksi yksilön kyvyllä oppia äänikategorioita yhdellä alueella pitäisi olla jonkin verran vaikutusta toisella oppimisen alueella; sävelkorkeuteen ja rytmin erotteluun liittyvät kyvyt näyttävät ennustavan kielen foneemista tietoutta ja fonologisia taitoja. (Patel 2007, 78.) Tätä teoriaa on tukenut se, että tutkimusten mukaan musikit ovat keskimäärin parempia erottamaan sointiväriin ja äänenkorkeuden vaihteluita puheesta kuin ei-musikit. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 44–45.)

Melodisuus on yksi puheen ja musiikin yhteinen piirre. Musiikissa melodia tarkoittaa sävelkulkua, joka rakentuu tonaalisessa järjestelmässä vakiintuneiden intervallien mukaan. Aivotutkimuksissa on selvinnyt, että oikealla ylemmällä aivolohkopoimulla on keskeinen rooli puheen ja musiikin melodian havaitsemisessa. Puheen melodia, **intonaatio**, on puheäänteiden äänenkorkeuden vaihtelua, joka palvelee puheen ymmärtämistä. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 45–46.) Pieni lapsi oppii erottamaan ensimmäiseksi puheen intonaation (Ruokonen 2011, 68). Puheen intonaation käsitteilyssä keskeinen rooli on verkostolla, jonka oikea ylempi ja alempi aivolohkopoimu muodostavat (Särkämö & Tervaniemi 2010, 45–46).

Musiikilla ja puheella on molemmilla tärkeä merkitys tunteiden ilmaisussa. Niin vihainen musiikki kuin puhekin on tempoltaan nopeaa, äänenvoimakkuudeltaan suurta, sointiväriältään karkeaa sekä perustaajuudeltaan korkeaa. Tutkimuksissa on osoitettu, että muusikot ovatkin ei-muusikoita parempia tunnistamaan emootioita etenkin vieraskielisestä puheesta. Nykyaivotutkimuksen valossa on kuitenkin vielä epävarmaa, mistä se johtuu. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 48.)

Laulu on Särkämön ja Tervaniemen (2010) mielestä selvin käytännön yhteys puheen ja musiikin välillä (Särkämö & Tervaniemi 2010, 49). Laulamisen ja puheen yhteyttä on tutkittu ja on havaittu, että laulaminen aktivoi puhetta enemmän aivojen seuraavia osia: oikeanpuoleisen ohimolohkon yläosaa, etuotsalohkon alaosaa sekä sematosensorista aivokuorta molemminpuolisesti. On myös huomattu, että jotkut ihmiset pystyvät tuottamaan laulamalla sanoja, joita eivät pysty tuottamaan puhuen esimerkiksi Brocan afasian vuoksi. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 49–50.)

4.2 Musiikki kielenkehityksen tukena

Musiikillisen toiminnan vaikutukset etenkin puhekielen kehitykseen perustuvat nykytutkimuksen valossa edellisessä luvussa esiteltyjen musiikin ja puheen yhteyksien lisäksi myös muihin musiikin ja puhekielen taustalla vaikuttaviin mekanismeihin. Näitä mekanismeja ovat muun muassa kognitiiviset kyvyt, kuten tarkkaavuus, aivorakenteiden yhteyksien muovautuvuus, spesifiset kuulokyvyt ja vuorovaikutuksellisuus. (Partanen & Virtala 2014, 4–6; Torppa ym. 2020b, 211.)

Aivojen muovautuvuus

Musiikin ja laulamisen on todettu vaikuttavan positiivisesti tyypillisesti kuulevien lasten kielen ja puheen kehitykseen. Intensiivinen musiikkiharjoittelu on parantanut lapsilla foneemin eli merkitystä kantavien äänteiden käsittelyä, sanastoa ja havaintopäätelytaitoja. (Linnavalli ym. 2018.) Samankaltaisia tuloksia on saatu myös kuulovammaisten lasten kohdalla. Laulaminen ja musikaaliset aktiviteetit voivat kehittää SI-lapsen puheen prosodian havaitsemista, parantaa kuulomuistia sekä mahdollisesti kielitaitoja. Kuulomuisti on tärkeää puhekielen kannalta, mutta sillä on vaikutusta myös laaja-alaiseen oppimiseen. (Torppa ym. 2018; Torppa & Huotilainen 2019.) Laulaminen ja musiikki voivat parantaa äänen erottelukykyyä, mikä taas auttaa puheen prosodian havaitsemista. (Ruokonen 2020; Torppa & Huotilainen 2019; Torppa ym. 2020a.) Prosodian havaitseminen taas näyttää olevan yhteydessä kielitaidon paranemiseen (Torppa 2020a).

Aivot erikoistuvat havainnoimaan niitä musiikillisia ja kielellisiä piirteitä, joita varhaislapsuudessa kuullaan. Varhaislapsuuden musiikillinen toiminta vaikuttaa lapsen aivojen kehitykseen sekä hyödyttää lapsen aivotoimintaa, sillä aivojen muovautuvuus vähenee lapsen kasvaessa. Lapsen altistaminen musiikille muun muassa tehostaa kuulojärjestelmän toimintaa, mikä kehittää lapsen yleisiä ja spesifisiä kuulokykyjä. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Yleiset kuulokyvyt tarkoittavat kykyä erottaa ja tunnistaa ääniä ja äänenkorkeuksia. Spesifiset kuulokyvyt tarkoittavat rytmin, äänen kesto- ja soinnin alkamisajan havaitsemiseen tarvittavia kykyjä. (Partanen & Virtala 2014, 25.) Musiikki tarjoaa kuulokyvyn kehittymisen kannalta monipuolista toimintaa, kuten äänien korkeuksien, sävyjen ja kestojen erottelua. Äänien erottelukyvyn paranemisen on todettu vaikuttavan lapsen kielellisiin kykyihin, kuten äidinkielen havaitsemiseen, tavun hahmottamiseen sekä sanaston kehittymiseen. (Numminen ym. 2009; Partanen & Virtala 2014, 25; Ruokonen 2020.) Pitkä- ja lyhytkestoisten äänten havainnointi auttaa esimerkiksi geminaattojen sekä kaksoiskonsonanttien hahmottamisessa (Ruokonen 2011, 68).

Lapsi harjaantuu tavun käsitteeseen, kun lauluissa taputetaan jokaisen tavun kohdalla. Musiikin kuuntelu ja laulu tarjoavat virikkeitä myös äänen ominaisuuksien, kuten korkeus, laatu ja voimakkuus, kuuntelemiseen ja tuottamiseen sekä rytmin havaitsemiseen ja tuottamiseen. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Tutkimuksissa on löytynyt myös merkkejä musiikin vaikutuksista ajallisten säännöllisyyksien eli äänten ja tavujen keston havaitsemisen paranemiseen, äänenkorkeuden ja voimakkuuden sekä rytmin ja melodian havaitsemiseen. (Torppa & Huotilainen 2019.)

Ajallisten säännöllisyyksien havaitseminen, äänenkorkeuden ja voimakkuuden sekä rytmin ja melodian havaitseminen liittyvät myös kielen oppimisen kannalta tärkeiden sana- ja lausepainojen havaitsemisen paranemiseen. Sana- ja lausepainot ilmaistaan muuttamalla äänen korkeutta, voimakkuutta ja kestoja, joten niiden ketjusta muodostuu puheen melodia ja rytmi. (Torppa & Huotilainen 2019.) Tavujen ja sanapainojen havaintokyvyn kehittyminen vaikuttaa sanojen erottelukykyyhin ja esimerkiksi yhdyssanojen hahmottamiseen (Ruokonen 2011, 68).

Puheen havaitsemista taustahälystä voidaan edistää musiikkitoiminnan avulla useiden eri mekanismien kautta. Puheen erottamista parantavat kuulokyvyn ja kuulon erottelukyvyn paraneminen, soittaminen ja soitinten äänten laadun tietoinen havaitseminen, kuulotarkkaavuuden ja tarkkaavaisuuden paraneminen sekä moniaistinen havaitseminen. (Torppa ym. 2020b.)

Etenkin laulamisen katsotaan olevan yhteydessä lapsen kielelliseen kehitykseen. On huomattu, että laulaminen parantaa kielellistä tietoutta sekä on yhteydessä uusien sanojen helpompaan oppimiseen, erityisesti kun melodia on tuttu. (Ruokonen 2011, 68; Torppa ym. 2020b, 219.) Laulamissa toistolla on suuri merkitys, sillä toistaminen edistää oppimista. (Huotilainen & Putkinen 2008; Ruokonen 2011, 62.) Laulun sanojen ja lorujen loruttelu edistävät selkeän artikulaation muodostamista sekä kehittävät elävän puheintonaation muodostamista (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 116).

Lastenlauluissa on yleensä piirteitä, jotka ovat puheen kehityksen ja hahmottamisen kannalta tärkeitä: Jokaiseen tavuun liittyy oma sävel, jota seuraa uusi sävel. Laulun rytmisyys opettaa lapselle tavutuksen taidon ja auttaa hahmottamaan puheen struktuureja. (Huotilainen & Putkinen 2008; Ruokonen 2020.) Lausepainojen ja fraasien ymmärtäminen eli sanojen ryhmittely tekee lauseista ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Musiikilliset fraasit ja laulujen säkeet harjoittavat luontevasti sanojen ryhmittelyä. (Ruokonen, 2011, 68.) Niin kutsutut prosodiset laulut, joissa melodinen kaarros laskee loppua kohti, valmentavat ymmärtämään, että kielessämme äänenkorkeus laskee lauseen loppua kohti (Ruokonen 2020).

Vuorovaikutus

Sekä musiikki että puhe ovat vuorovaikutuksellista toimintaa. Molempien kehitykselle on olennaista se, että on kyettävä vastaanottamaan ja käsittelemään viestiä, ennen kuin sitä voi tuottaa itse. (Ruokonen 2011, 67.) Laulaminen tarjoaa vuorovaikutukseen ja viestintään sekä sanallisen että ei-sanallisen tason (Ruokonen 2011, 69). Verrattuna muuhun taidetoimintaan, musiikkitoiminnassa korostuu puhekielen kehitykselle olennainen asia, vuorovaikutus. Vuorovaikutukselliset musiikkituokiot edistävät puheen ja äänten käsittelyä aivoissa, prososiaalisuutta sekä sosioemotionaalisia ja esikielellisen kommunikaation taitoja. Prososiaalisuus, toisten huomioiminen, on tärkeä kommunikaatiotaitojen, vuorovaikutuksen ja siten myös puhekielen kehityksen kannalta. (Torppa ym. 2020b.)

Tyypillisesti kuuleville lapsille tehdyissä tutkimuksissa on osoitettu, että vanhempien aktiivisuus ja lapsen kanssa vietetty aika vaikuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen positiivisesti. Vanhemmat kaikkialla maailmassa lohduttavat, viihdyttävät ja kommunikoivat lasten kanssa

laulamalla. (Torppa ym. 2020a.) Hoivapuhe sekä etenkin hoivalaulu kehittävät kuulon prosessointia, auttavat pientä lasta havaitsemaan ääniteitä ja sanoja ja pitävät pienen lapsen tarkkaavuutta yllä pidempään kuin tavallinen puhe. Nämä edesauttavat äidinkielen omaksumista, varhaista kielenkehitystä ja parantavat kommunikaatiotaitoja. (Huotilainen & Putkinen 2008; Torppa ym. 2020ab.) Lapselle laulaminen lisää myös lapsen omaa laulamista, mikä voi osittain olla edellä mainittujen havaintojen taustalla (Torppa 2020a). Musiikilliset vuorovaikutusharjoitukset vanhemman ja lapsen välillä tukevat lapsen vuorovaikutussuhdetta, mutta se vaikuttaa myös vanhempaan. Mielikäs ja iloa tuova musiikkitoiminta lapsen kanssa voi parantaa vanhemmuuskompetenssia. Sen taas on esitetty tukevan lapsen kehitystä laaja-alaisesti. (Torppa ym. 2020b, 213.)

Kognitiiviset kyvyt

Kognitiivisiin kykyihin voidaan lukea muun muassa tarkkaavuus sekä kielen ymmärtämisen kannalta tärkeät kyvyt, joita ovat työmuistin kapasiteetti ja tiedonkäsittelyn nopeus. Musiikkiharrastus kehittää työmuistia ja tiedonkäsittelyn nopeutta. (Partanen & Virtala 2014, 24–25.) Musiikin harjoittamisen on havaittu kehittävän myös valikoivaa tarkkaavuutta ja keskittymiskykyä, sillä esimerkiksi soittaessaan lapsi joutuu keskittämään tiedonkäsittelyresursseja soittamiseen ja kuuntelemiseen ja samanaikaisesti estämään ulkoisten ja sisäisten ärsykkeiden häiritsevyyttä. Soittaminen vaatii ja harjaannuttaa myös valikoivaa tarkkaavaisuuden kohdistamista tiettyihin ääniin ja äänten piirteisiin muiden äänten joukosta. Se taas auttaa kuulonerottelukyvyn paranemista ja puheen havaitsemista taustahälystä. (Huotilainen & Putkinen 2008.)

Vanhemman ja lapsen yhteisissä musiikkiliikuntahetkissä liikutaan yhdessä musiikin rytmiin. Pieni lapsi on usein vanhemman sylissä. Tämä moniaistillisuus tukee lapsen tarkkaavuuden suuntautumista. Esimerkiksi lapsen hyppyttäminen musiikin rytmiin aiheuttaa useammassa aistipiirissä muutoksen. (Torppa ym. 2020b, 213.) Toisaalta sanojen kanssa yhtäaikainen rytmien, moniaistillinen stimulaatio voi parantaa puheen havaitsemista (Torppa & Huotilainen 2019). Vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksellisessa musiikkihetkessä tarkkaavuus kohdistuu samaan asiaan. Tällaiset jaetun tarkkaavuuden tilat ja vuorovaikutus vanhemman kanssa auttavat myös lasta tunnekokemuksien hallinnan oppimisessa. (Torppa ym. 2020b, 213.) On havaittu, että mitä useammin musiikkia harjoitellaan, sitä suurempi on vaikutus kognitiivisten kykyjen kehittymiseen (Partanen & Virtala 2014, 25).

Musiikki, laulaminen ja lorut ovat siis hyvää kommunikaatiotaitojen ja puhetaitojen opetusta lapselle. Ne tukevat lapsen puhekieleen vaikuttavia taustatekijöitä, kuten kuulokykyä, tarkkaavuutta sekä kykyä ottaa toinen huomioon. Kun musiikkitoimintaan valitaan lauluja ja loruja monipuolisesti, ne tukevat hyvin sekä puheen motoriikkaa että kuullun hahmottamista. Ymmärrys musiikin monipuolisesta vaikutuksesta on johtanut siihen, että varhaisiän musiikkikasvatuksessa pyritään huomioimaan myös lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen.

5 Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteita ja työtapoja

Varhaisiän musiikkikasvatus on kokonaisvaltaista ja moniaistillista tavoitteellista musiikillista toimintaa. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet varhaisiän musiikkikasvatukselle. Lapsen oppimisvalmiuksia sekä ryhmässä toimimisen taitoja edistetään leikinomaisella toiminnalla. Lapselle tarjotaan myönteisiä musiikillisia elämyksiä, jotka mahdollistavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmille musiikkiopinnoille. Toiminnassa otetaan huomioon moniaistisuus sekä muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet; moniaistisuus vahvistaa kokemuksia ja elämyksiä. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 47.)

Suomalainen varhaisiän musiikkikasvatus perustuu etenkin neljän musiikkipedagogin, Kodály'n, Jacques-Dalcrozen, Suzukin ja Orffin luomiin suuntauksiin. Kodály korosti etenkin omalle kulttuurille tyypillisten laulujen laulamista ja lapselle soveltuvan lauluvaraston käyttöä. Hän piti tärkeänä myös liikettä ja rytmin kokonaisvaltaista kokemista. (Huhtinen 1994, 38; Lindeberg-Piiroinen ym. 2017, 355–356.) Kodály-pedagogiikassa laulut opetellaan leikkien, liikkuen, rytmiä taputtaen ja melodialinjaa ilmaan kädellä piirtäen (Ruokonen 2020). Orffin pedagogiikalle on tyypillistä kokonaisvaltaisuus ja lapsilähtöisyys: musiikki, laulaminen ja soittaminen yhdistyvät liikkeeseen ja draamaan (Lindeberg-Piiroinen ym. 2017, 356). Orffin pedagogiikassa liike on usein improvisoitua. Jacques-Dalcrozen metodissa liike on musiikin opettamisen välineenä, ja sillä on merkitystä kaikelle oppimiselle. Hän korostaa musiikin oppimista musiikkiliikunnan avulla kokonaisvaltaisesti ja kehollisesti. (Huhtinen 1994, 37–38; Ruokonen 2020.) Ruokosen mukaan Suzuki (1977) korosti kuuntelemisen ja musiikillisen vuorovaikutuksen merkitystä musiikkikasvatuksessa. Hänen pedagogiikassaan korostetaan lapsen yksilöllisen kasvun tukemista niin musiikin oppimisessa kuin muusakin kehityksessä. (Ruokonen 2020.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksen työtavat ovat laulaminen ja loruttelu, soittaminen ja rytmikka, musiikkiliikunta, kuuntelu sekä improvisaatio. Työtavat ovat pitkään olleet samat. Improvisaation painottaminen on kuitenkin muiden työtapojen rinnalla yleistynyt viime vuosina aiempaa enemmän.

5.1 Laulaminen

Kenties tärkein varhaisiän musiikkikasvatuksen työtavoista on laulaminen. Maisa Krokforsin (2017) mukaan laulaminen on ihmiselle luonnollinen muoto harrastaa musiikkia, kommunikoida ja ilmaista tunteitaan. Hänen mukaansa matka puheesta laulamiseen on lyhyt. Kun lapsi osaa puhua omalla äidinkielellään ja muutella puheen intonaatiota eli rytmiä ja melodiaa, hän osaa laulaa. (Krokfors 2017, 144.) Kuitenkin lapsen fysiologinen kehitys asettaa rajansa sille, mitä lapsen kanssa voi laulaa (Krokfors 2017, 146).

Laulamisen pitäisi olla kaikkien ihmisten ilo ja oikeus. Laulaessa on tärkeää, että ääntä käytetään monipuolisesti, jolloin lapsi saa luontevan ja monipuolisen äänenkäytön mallin. Onkin tärkeää, että lapsi saa rauhassa kokeilla ääntään esimerkiksi lauluja improvisoiden. Turvallinen ympäristö mahdollistaa erilaisten äänenkäyttötapojen kokeilemisen sekä oman äänen löytämisen. (Krokfors 2017, 143.)

Muskareissa käytettävien laulujen valintaan vaikuttaa kulloisenkin lapsiryhmän tarpeet. Lauluohjelmiston olisi hyvä koostua monenlaisista lauluista: osa valittavista lauluista on tarkoitettu kuunneltaviksi, osa laulettaviksi. (Krokfors 2017, 156) Laulujen valinnassa on hyvä kiinnittää huomiota sanojen ja sävelkulun vastaavuuteen, sillä tekstin sisältö saattaa muuttua (tu-li, tuu-li), jos sanojen tavujen rytmi ei vastaa musiikin rytmiä. Tällöin musiikin rytmi voidaan muuntaa sanarytmin mukaiseksi. (Krokfors, 2017, 158.)

Laulettavia lauluja voidaan harjoitella korvakuulolta, kaikumenetelmällä tai loruttelemalla (Krokfors 2017, 161). Rytmii ja sanarytmi ovat tärkeitä loruttelun aineksia. (Krokfors 2017, 144) Loruttelu voi rohkaista äänen käyttöön paremmin kuin laulu. Pehmeänä siirtymänä lorusta lauluun voidaan käyttää loruja, joissa ei ole melodiaa, mutta jossa vaihdellaan äänen voimakkuutta, sävyä ja tempoja sekä sävelkorkeuksia. (Krokfors 2017, 161).

5.2 Soittaminen

Kun lapsi saa jonkin esineen käteensä, hän tahtoo yleensä kokeilla, millaisen äänen hän saa siitä. Soittamisen lähtökohtana onkin kokeileminen ja improvisointi, kuunteleminen ja ääneen reagoiminen liikkein. Muskareissa lasta johdatellaan soittamiseen imitoimalla ja kokeilemalla erilaisia rytmejä ja melodioita. (Seppänen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 213.) Soittaminen ei yleensä ole muskareissa erillinen tapahtuma, vaan osa musiikkihetkeä ja kokonaisuutta – keskeisimpänä tavoitteena on musiikin yhdessä kokeminen. (Seppänen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 224.) Soittamisen musiikillisia tavoitteita ovat melodia- ja harmoniatajun kehittyminen, musiikillisen muodon hahmottaminen, rytmitajun sekä rytmiikan kehittyminen sekä musiikillisen muistin kehittyminen. Soittamisella on lisäksi sosiaalisia, motorisia ja tiedollisia tavoitteita. (Seppänen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 224–225.)

Rytmi- sekä kehosoittimilla voidaan korostaa lorujen, laulujen sekä muun musiikin rytmiä. Keho on hyvin monipuolinen soitin, joka kulkee aina mukana ja josta lähtee lukematon määrä erilaisia, yksilöllisiä ääniä. Kehorytmien soitto harjoittaa varsinaiseen soittamiseen. Suulla tehtävät äänet kuten naksutukset ja päristelyt taas auttavat lapsen motorisessa ja kielellisessä kehityksessä sekä ohjaavat lasta terveeseen äänenkäyttöön. (Seppänen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 218.) Varhaisiän musiikkikasvatuksen piirissä käytetään yleensä soittimina viisikielistä kannelta, pianoa, ukulelea sekä erilaisia rytmisoittimia ja rumpuja. Lapsia voi ohjata tekemään itse soittimia kuten rytmimunan, rytmikapulat, lusikat tai rumpusetin. (Seppänen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 228–237 & 266–269.)

5.3 Musiikkiliikunta ja rytmiikka

Kehollisuus mahdollistaa musiikin syvällisen oppimisen. Kokonaisvaltaisuus ja liikkuminen onkin lapselle luontainen tapa kokea musiikkia ja nauttia siitä. (Seppänen ym. 2017, 273.) Varhaisiän musiikkikasvatuksessa yhdistellään musiikkiliikunnan toimintatapoja, joita ovat aktiivinen musiikin kuuntelu, laululeikit, luova musiikkiliikunta sekä tanssi ja koreografia. Aktiivisen musiikinkuuntelun tavoitteena on musiikin kehollinen kokeminen sekä musiikin herättämät emootiot ja niiden tulkinta. Laululeikit ovat perinteisesti lasten suosiossa, ja niiden tavoitteena on usein kehon hahmottaminen ja leikin juonellinen eteneminen. Luova musiikkiliikunta perustuu lapsen oman liikeilmaisun löytämiseen, mikä kehittää kehollista tietoisuutta. (Seppänen ym. 2017, 278–281.)

Musiikkiliikunnan ja rytmikasvatuksen lähtökohtana on oman ja nk. yhteisen sykkeen kokeminen, tunnistaminen ja löytäminen. Sykkeen ja rytmin löytymistä harjoitellaan liikkumalla musiikin tahtiin – yksinkertaisimmillaan kävellen. Vähitellen harjoitellaan toistuvia rytmikuvioita ja tahtilajeja, joihin tutustutaan moniaistillisesti äännellen, taputtaen, tömistäen jne. (Seppänen ym. 2017, 283.)

5.4 Kuuntelu

Kuuntelukasvatus, kuunteleminen ja kuuntelemisen taidon kehittäminen ovat tärkeä osa varhaisen musiikkikasvatusta sillä kuuntelemisen taito ja kuunteleminen ovat kaiken oppimisen perusta. Kun lasta kuunnellaan, hän oppii kuuntelemaan muita ihmisiä ja oppii samalla olennaisia vuorovaikutustaitoja. (Lindeberg-Piironen 2017, 180.) Musiikin kuuntelua harjoitellaan lasten kanssa yleensä aktiivisesti, kokonaisvaltaisesti keholla kuunnellen. Keholla kuuntelu tarkoittaa liikumisen yhdistämistä musiikkiin ja hiljaisuuden kokemista pysähtymällä. (Lindeberg-Piironen 2017, 185.) Muita aktiivisia kuuntelun lajeja ovat luova kuuntelu, jossa ilmaistaan musiikin herättämiä tunteita esimerkiksi piirtäen tai liikkuen, keskittynyt kuuntelu sekä sisäinen kuuntelu, joka tarkoittaa äänen kuulemista ilman äänellisesti tuotettua musiikkia. (Lindeberg-Piironen 2017, 186.) Kuuntelemisen taito on läsnä kaikissa varhaisen musiikkikasvatuksen työtavoissa. Sitä ja keskittymisen taitoa tulisi pystyä harjoittelemaan itselle mielekkäissä ja turvallisissa yhteyksissä.

6 Kuulovammainen lapsi muskarissa

Tässä luvussa käydään läpi 3–5-vuotiaan lapsen varhaisen musiikkikasvatusta. Ensiksi luvussa 6.1 käsitellään 3–5-vuotiaan lapsen musiikillisia valmiuksia ja ikäryhmälle sopivia työtapoja. Seuraavaksi luvussa 6.2 esitellään asioita, joita tulee huomioida erityisesti silloin, kun muskariryhmässä on kuulovammainen lapsi.

6.1 3–5-vuotias lapsi muskarissa

Lapsen musiikillinen kehitys alkaa jo vatsassa ennen syntymää, ja se on voimakkaasti sidoksissa lapsen kasvuympäristöön (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 89). Brunerin musiikillisen ajattelun kehitysteorian mukaan musiikillinen kehitys jaetaan kolmeen vaiheeseen: toiminnalliseen, ikoniseen ja symbolisen ajattelun vaiheeseen. 3–5-vuotias lapsi on musiikin kehityksessä yleensä ikonisessa eli mielikuvien vaiheessa. Tässä vaiheessa lapsi liittyy musiikilliseen toimintaan

mielikuvia ja musiikilliset ilmiöt alkavat saada merkityksiä. Musiikkiliikunnalla on suuri merkitys oppimiseen tässä kehitysvaiheessa. Esimerkiksi dynamiikkaan liittyviä käsitteitä voidaan hahmotella eläinten liikkeiden aiheuttamien mielikuvien kautta (elefantti: iso ja hidas tai perhonen: keveä ja nopea). (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 92–93.) Musiikin muotoa (AB-muoto) ja käsiteparia kuten hiljaa-kovaa ja nopeasti-hitaasti harjoitellaan usean eri työtavan avulla. Keskimäärin tämän ikäinen lapsi kykenee käsittelemään yhtä käsiteparia kerrallaan.

Lapsen musiikilliset valmiudet vaihtelevat suuresti ikäluokan sisälläkin. Seuraavaksi esitelty musiikillinen kehitys perustuu yleistyksiin, joten siihen ei pidä suhtautua ainoana totuutena. Yksilölliset erot lasten välillä perustuvat muun muassa siihen, miten aktiivinen musiikillinen kasvuympäristö lapsella on ollut varttuessaan. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 94.) Musiikkikasvattaja havainnoi lapsiryhmää ja lapsia opettaessaan mukauttaa toimintaansa ja suunniteltua musiikkitoimintaa siten, että se tukee lasta tämän lähikehitysvyöhykkeellä (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 89).

Paanasen (2010) musiikillisen kehityksen mallin mukaan 1,5–5-vuotias lapsi on rationaalisessa kehitysvaiheessa. Tässä vaiheessa musiikillisten kuvioiden väliset ja sisäiset suhteet alkavat hahmotua. 1,5–3-vuotias lapsi pystyy tuottamaan laulua, jossa on rytmin, säveltason, voimakkuuden ja nopeuden ulottuvuudet ja muuntelemaan sitä yhden ulottuvuuden suhteen kerrallaan. 3–5-vuotiaan lapsen rytmis-, melodia- ja tonaliteettitaju on jo kasvanut, ja tutussa laulussa sävellaji ja pulssi säilyvät fraasista toiseen. Lapselle uusissa lauluissa sekä spontaanissa laulussa sävellaji ja pulssi voivat vielä vaihdella laulun sisällä eli ne 'kelluvat'. (Paananen 2010, 169.) Tyypillisesti 3–5-vuotiaalla lapsella äänen kontrolli alkaa kehittyä, mutta aikuisen antama malli vaikuttaa vielä suuresti niin puhuessa kuin laulaessa. Ääntöelimistö ei vielä yleensä ole kehittynyt monimutkaisten, nopeiden sävelkulkujen laulamiseen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 115.)

Musiikillista toimintaa vahvistetaan muskarissa laulaen, soittaen ja liikkuen. Tälle ikäryhmälle toistaminen on vielä merkittävää. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 132.) Lindeberg-Piironen & Ruokosen (2017) artikkelista Lapsi ja musiikki on seuraavaksi poimittu ikäryhmälle sopivia toimintatapoja työtavoittain.

Laulaminen

- Lasta rohkaistaan oman äänen monipuoliseen käyttöön – lauletaan hiljaa, voimakkaasti, surullisesti, iloisesti. Äänenkäyttöä harjoitellaan myös kannustamalla lasta äänelliseen improvisointiin laululeikkien ja laulujen avulla.
- Lauletaan sekä yksin että yhdessä. Yksin laulamista voidaan vuorotella muun muassa kaikulaulun muodossa. Kaikulaulussa ohjaaja laulaa ensin laulun fraasin, jonka lapsi toistaa perässä.
- Lorutellaan laulujen sanoja ja loruja. Loruttelu edistää sanarytmin tajua, intonaation tajun kehittymistä ja melodiatajua.
- Käytetään sanavarastoa tukevia lauluja. Lauluissa voidaan harjoitella arkipäiväisiin asioihin, kuten vaatteisiin ja kehonosiin liittyvää sanastoa.
- Lauletaan pääasiassa suomenkielisiä lauluja, joissa on pääsääntöisesti yksi tavu säveltä kohti. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017.)

Soittaminen

- Säestetään tuttuja lauluja soittamalla esimerkiksi kanteleella ja kehosoittimella. Rytmikkäällä säestyksellä vahvistetaan sana- tai perusrytmiä. Sointusoittimilla kehitetään harmoniatajua.
- Lapsi oppii tässä iässä pääsääntöisesti moniaistisesti kokeilemalla, joten uusiin soittimiin tutustutaan kokeilemalla. Soittaminen tukee lapsen motorista kehitystä. Soittimien valinnassa kiinnitetään huomiota siihen, että lapsella on riittävät fyysiset ja motoriset valmiudet kokeilla soitinta.
- Tutustutaan erilaisten soitinten ääniin, jotta sointiväritaju kehittyy.
- Lasta kannustetaan improvisointiin ja erilaisten äänten tuottamiseen niin keholla kuin soittimillakin. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017.)

Kuuntelu

- Kuunnellaan melodiasoittimilla tuotettuja sävelkulkuja. Harjoitellaan erojen kuuntelemista muun muassa nousevan ja laskevan sekä korkean ja matalan välillä.
- Tunnistetaan erilaisia soittimia kuulonvaraisesti.
- Harjoitellaan toisen lapsen soittamisen tai laulamisen kuuntelemista.
- Harjoitetaan kuuntelua monipuolisesti erilaisilla aktiivisilla kuuntelutavoilla. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017.)

Musiikkiliikunta

- Käytetään muskarissa mahdollisimman monipuolisesti liikettä sopivasti tunnin sisällä jaksotellen.
- Käytetään etenkin luovaa musiikkiliikuntaa ja kehollista kuuntelemista.
- Koetaan liikkuen äänen ja hiljaisuuden ero, dynaamiset vaihtelut, tempovaihtelut, tasa- ja kolmijakoinen rytmi sekä melodian muutokset.
- Harjoitellaan musiikin muotojen hahmottamista
- Kannustetaan liikkeen improvisointiin
- (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017.)

6.2 Kuulovammainen lapsi muskarissa

Kenties tärkeintä kaikessa muskaritoiminnassa on lapsen iloinen aktiivisuus, leikki ja nauru. Nämä ja turvallinen oppimisympäristö voivat johtaa tehokkaaseen oppimiseen. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Kuulovamma vaikuttaa lapsen kokemuksiin muskarissa. Tässä luvussa on listattu tärkeimpiä asioita, joita olisi hyvä huomioida, kun muskariryhmässä on kuulovammainen lapsi.

Muskarissa voidaan harjoittaa kuuloa ja kuuntelemista monin eri tavoin (ks. luku 4.2.). Lastenlaulut ja lorut, laululeikit ja soittaminen sisältävät monipuolisesti erilaisia puhemotoriikkaa ja kielitajua tukevia elementtejä. (Krokkfors, 2017, 158; Seppänen & Lindeberg-Piironen 2017, 218.) Muskarissa kannattaakin laulaa lastenlauluja, joissa on pääsääntöisesti yksi tavu säveleltä kohti, lorutella ääntä elävästi käyttäen, sanarytimiä korostaen sekä harjoitella suun alueen motoriikkaa monipuolisella äänenkäytöllä. (ks. luku 4.2.) Erilaisten äänten erottelun harjoittaminen (esimerkiksi onko ääni puinen vai metallinen) ja soitinten äänten tunnistaminen harjoittavat kuuloa. (Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011.) Suuntakuulon ja äänilähteen paikantamisen harjoittamisella voi olla merkitystä puheen havaitsemiselle taustahälystä (Torppa 2020).

Hyvät **kuunteluolosuhteet** hyödyttävät niin tyypillisesti kuulevia kuin kuulovammaisiakin lapsia. Ympäristön meteli ja kaikuisuus vaikeuttavat puheen erotuskykyä. Kuulokojeella ja sisäkorvaistutteella kuuleminen ja puheen erottaminen on hankalaa kaikuvassa tilassa, suuressa lapsiryhmässä ja taustahälyssä. (Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011, 14). Kuulovammaisen lapsen kannalta paras kuunteluolosuhde on hyvin akustoitettu tila, jossa taustahälyä (laitteiden melu ym.) on mahdollisimman vähän (Huttunen 2010, 227). Musiikkitoiminta tulisi pyrkiä järjestämään pienessä ryhmässä (Torppa & Huotilainen 2019; Torppa 2020).

Toistaminen on tärkeää etenkin kuulovammaisen lapsen kanssa. Lasten laululeikeissä on yleensä joku jännittävä, mutta ennalta-arvattavuuden takia turvallinen ja siten hallittava elementti. Tämän vuoksi lapsi yleensä haluaa leikkiä ja kuulla saman laulun yhä uudelleen. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Laulujen toistaminen auttaa kuulojärjestelmää muodostamaan lauluista muistimalleja ja tarkentamaan niitä, kehittämään kuulomuistia sekä puheen havaitsemiskykyä. (Torppa & Huotilainen 2019; Torppa 2020.) Toistolla on suuri merkitys myös muuhun oppimiseen, sillä pienellä lapsella oppiminen voi olla hidasta, jolloin toistaminen edistää oppimista. (Ruokonen 2011, 62; 2020.) Kaikulaulu on hyvä tapa harjoitella kuulomuistia. Siinä toteutuu toistamisen lisäksi myös

vuorottelu. Vuorottelussa kannattaa aluksi pitää toistettavat laulun osat tarpeeksi lyhyinä – tämä on tärkeää etenkin sellaisten lasten kanssa, joilla on vielä lyhyt kuulomuisti. (Torppa & Huotilainen 2019; Torppa 2020.)

Kuulovammaisen lapsen on tärkeää nähdä aikuisen huulten liike, **huulio**, laulaessa. Huulio auttaa aivoja yhdistämään visuaalisen tiedon (huulten ja kielen liike) auditiiviseen tietoon (äänteet ja laulun sanat). (Huttunen 2010, 227; Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011; Torppa 2020.) **Ilmeiden ja eleiden** välittämä viesti on usein myös hyvin tärkeä. Se voi olla jopa tärkeämpi kuin kuultu viesti. Muskareissa tulee ottaa huomioon myös hyvä valaistus sekä kuulemisen ja näkemisen kannalta sopiva istumapaikka. (Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011.) Lapsen tulisi pystyä seuraamaan ohjaajan tai puhuvan henkilön huulia, ilmeitä eleitä ja mahdollisia viittomia (Huttunen 2010, 227).

Myös muu **visuaalinen havainnollistaminen** auttaa kuulovammaista lasta. Pelkästään kuunteluun perustuva toiminta voi olla kuulovammaiselle vaikeaa. (Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011). Laulaessa esimerkiksi käden liikuttaminen melodiakulun mukaan ylös ja alas saattaa kehittää äänen korkeuden havaitsemista mahdollistamalla kuulo- ja näkö tiedon yhdistämisen äänenkorkeuteen. Myös kuvien käyttö, esimerkiksi laulun sanojen kuvitus, auttaa. Kuullut sanat yhdistetään visuaalisiin havaintoihin, mikä auttaa kuulomuistin kehittymistä. (Torppa 2020.)

Tukiviittomien eli puheen tukena käytettyjen viittomien käyttö voi myös olla hyödyllistä (Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi 2011). Kuvien, eleiden ja ilmeiden käyttö on siis erittäin tärkeää etenkin kuulovammaisten lasten muskarissa. **Musiikkiliikunta** ja kehon liikuttaminen musiikin rytmissä tukee musiikin rytmin havainnointia ja stimuloi sekä kuulo-, tunto-, että tasapainoaistia. (Torppa & Huotilainen 2019; Torppa 2020).

Laulujen säestäminen kannattaa aloittaa yhdellä soittimella kerrallaan, sillä kuulovammaisten lasten voi olla vaikeaa havaita useita samanaikaisia ääniä. Kun laulun melodia ja sanat ovat tuttuja, soittimia voi lisätä pikkuhiljaa. Soittimien monipuolinen käyttö on myös suotavaa. Soittamalla eri tyylein (staccato ja legato) voidaan harjoitella äänen ajallisten ominaisuuksien harjoittelua. (Torppa 2020.)

Valmiiksi tutut ja aiemmin kuullut laulut auttavat etenkin kuulovammaista lasta osallistumaan ja laulamaan ryhmässä. Tämän vuoksi laulu- ja soittomateriaali olisi hyvä lähettää lapsen kuunneltavaksi kotiin jo ennen kuin ne otetaan käyttöön muskarissa. (Torppa 2020.) Tähän voidaan käyttää esimerkiksi erilaisia laulu- ja opetusvideoita. Videot auttavat myös vanhempia ottamaan erilaiset musiikilliset aktiviteetit mukaan koko perheen jokapäiväiseen tekemiseen. (Torppa & Huotilainen 2019; Torppa 2020.)

Musiikkikasvatuksessa tärkeä asia on toiminnan jatkuvuus. Säännöllinen toisto ja kertaus auttavat oppimista (Ruokonen 2011, 66), sillä oppiminen tapahtuu hitaasti. Musiikkikasvatuksen tavoitteita pyritään saavuttamaan eri työtapojen avulla leikinomaisesti. Eri työtapoja käyttämällä musisointi on kokonaisvaltaista kokemista lapselle ja mahdollistaa kokonaisvaltaisten elämysten syntymisen. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017; Ruokonen 2011, 66.) Muskarin monipuolinen musiikillinen ympäristö tarjoaa erilaisia tapoja käyttää musiikkia myös lapsen arjessa (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 89). Hyvä musiikkisuhde ja onnistumisen kokemukset musiikin parissa kannustavat lasta ottamaan musiikin rikastuttamaan arjen leikkejä ja toimintaa.

Tavoitteellinen musiikkitoiminta kannattaa siis suunnata osaltaan myös vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemiseen ja siihen, että vanhemmat oppivat uusia lauluja ja musiikin käyttötapoja arkeen. Myös sisaruksia on hyvä kannustaa mukaan musisoimaan. (Torppa & Huotilainen 2019.) Kotona tapahtuvan ei-ohjatun musiikkitoiminnan vaikutukset lapsen puhekielen kehitykseen voivat olla vähintäänkin yhtä tärkeitä kuin ohjatun. (Linnavalli ym. 2018; Torppa & Huotilainen 2019; Torppa ym. 2020b, 214.) Kun vanhemmat saavat uusia musiikkikäyttötapoja ja oppivat uusia lauluja, he ottavat laulut todennäköisemmin käyttöön myös arjessa jopa koko perheen yhteisiin hetkiin.

7 Musiikin etäopetus

Kevään 2020 Covid-19-pandemia-aika sekä siirtyminen etäopetukseen ovat osaltaan kiihdyttäneet etäopetuksen kehittämistä myös musiikin opetuksessa. Harva digitaalinen alusta on alun perin kehitetty musiikin opetukseen. Musiikin etäopetuksessa on otettava huomioon sen erityinen auditiivinen luonne, toiminnallisuus sekä sanattoman vuorovaikutuksen korostuminen. (Ruippo 2015, 24). Seuraavissa kappaleissa keskitytään tarkastelemaan musiikin reaaliaikaista live-etäopetusta

sekä etäopetuksen pedagogisia näkökulmia. Musiikin etäopetukseen liittyvä tekninen näkökulma painottuu Zoom-sovelluksen käyttöön.

7.1 Pedagoginen näkökulma

Verkon välityksellä tapahtuvaan opetukseen on varhaisiän musiikkikasvatuksessa suhtauduttu pitkään epäilyksellä. On ajateltu, että kokemuksellisuus, yhteisöllisyys sekä vuorovaikutuksellisuus eivät ehkä toteudu verkko-opetuksessa, jossa ei olla samassa tilassa. (Huhtinen-Hildén 2017, 31.) Videoyhteyden kautta tapahtuvassa opetuksessa katsekontakti ja akustinen palaute eivät toteudu samalla tavalla kuin luokkahuoneessa tapahtuvassa lähiopetuksessa. Tämän vuoksi opettajan on huomioitava oppilaan liikekieltä ja keskusteltava enemmän saadakseen saman informaation välitettyä. (Ruippo 2022.) Lapsilla ei kuitenkaan välttämättä ole samanlaista ennakoasennetta verkko-opetukseen ja kommunikointiin kuin pedagogeilla. Tämä voi johtua siitä, että yhä nuoremmat lapset ovat tottuneita käyttämään teknologiaa ja heille onkin suunnattu paljon erilaisia musiikkisovelluksia. Live-etäyhteydessä järjestettävissä muskareissa onkin huomattu, että lapset tajuavat yhteyden olevan auki molempiin suuntiin eivätkä lähtöoletuksista poiketen passivoidu pelkästään katsojan rooliin, vaan osallistuvat opetukseen hyvin (Huhtinen-Hildén 2017, 32).

Etäopetuksen seurauksena musiikkipedagogien on ollut pakko muuttaa opetustapojaan: esimerkiksi oppijalla on suurempi vastuu omasta toiminnastaan kotona, kun opettaja ei ole samassa tilassa valvomassa hänen tekemisiään. Tämä voi olla hyvä asia, sillä se on synnyttänyt uusia pedagogisia innovaatioita. (Ruippo 2022.) Pedagoginen toiminta on esimerkiksi siirtynyt enemmän oppijalähtöiseen suuntaan etäopetuksen myötä (Huhtinen-Hildén 2017, 33).

Etäopetustilanteissa on huomattu, että opettajan on annettava toiminnalle vähän enemmän aikaa ja sanallistettava toimintaansa enemmän kuin lähiopetuksessa (Ruippo 2022). Lapset näyttävät aktivoituvan paremmin, jos opettaja antaa sanallisia ohjeita ja pysyy paikallaan. Liikkuva opettaja saattaa johtaa lapset seuraamaan opettajan liikettä, jolloin oma tekeminen unohtuu. Jos opettaja päättää liikkua, hänen pitää muistaa ottaa huomioon se, että näkymä ruudun läpi on rajallinen. (Heimonen & Simes 2017, 74.)

Opetukseen käytettävillä videoilla voidaan saavuttaa yhdessä tekemisen illuusio, opettajan läsnäolon välittäminen ja osallistaminen. Videomateriaalin suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon

videon käytettävyys, löydettävyys ja helppous sekä videon käyttötarkoitus. Lapsen osallisuuden kannalta, niin videolla kuin live-opetuksessakin, yksi tärkein tekijä on musiikin ja tekemisen tempo. Musisointiin, laulamiseen ja muuhun tekemiseen on annettava riittävästi aikaa reagoida, jotta osallistuminen on mahdollista. Toisaalta liian hidas tempo turhauttaa ja tekee toiminnasta pitkäveiteistä. (Heimonen & Simes 2017, 67.)

7.2 Vuorovaikutuksen näkökulma

Vuorovaikutus voi olla ryhmäopetuksessa opettajan ja oppilaan välistä tai oppilasryhmän sisäistä. Etäyhteydellä pidettävässä ryhmäopetuksessa vuorovaikutus saattaakin jäädä helposti vain opettajan ja oppilaan väliseksi. (Ruippo 2015, 93.) Tämän estämiseksi opettajan on tärkeää muistaa antaa tilaa oppilaisen keskinäiselle vuorovaikutukselle (Heimonen & Simes 2017, 75). Musiikin opetuksessa vuorovaikutukseen liittyvät olennaisesti puhe, musiikin tuottaminen, eleet, ilmeet ja äänenpainot sekä empatia (Ruippo 2015, 93). Ruipon mukaan Zukerman (2003) on nostanut empatian tärkeäksi osaksi verkko-opetusta. Opetuksessa ajatus tulisi kohdistaa ihmiseen eikä teknisiin laitteisiin. (Ruippo 2015, 98; Ruippo 2022.)

Live-etämuskarissa vuorovaikutuksen muodoista jää puuttumaan kosketus ja monipuolinen aistien käyttö (Heimonen & Simes 2017, 71). Sanaton vuorovaikutus on musiikin opiskelussa tärkeässä roolissa (Ruippo 2015, 24). Verkkoympäristössä tapahtuva opettaminen vaatiikin opettajalta erilaista herkkyyttä kuin lähiopetuksessa, ja opettajan on mukautettava toimintaansa tilanteeseen (Huhtinen-Hildén 2017, 38). Opettajan on sanallistettava kannustusta ja ohjeistusta enemmän, sillä sanattomat vihjeet eivät välity verkko-opetuksessa yhtä hyvin kuin lähiopetuksessa (Ruippo 2015, 25).

Kotona tapahtuvalla musisoinnilla sekä vanhemman ja lapsen yhteisellä musisoinnilla on tärkeä merkitys vuorovaikutussuhteen tukemisessa. Verkko-opetus onkin yksi tapa tukea kotona tapahtuvaa musisointia. Livemuskareiden lisäksi kotona tapahtuvan musisoinnin tueksi voidaan antaa valmiiksi kuvattuja musiikkituokioita. Videoiden materiaali voi herättää uteliaisuuden ja toimia viritäjänä arjen musisointiin. Videoiden katselussa on huomattu tärkeäksi aikuisen tuki ja motivointi. Vanhemman tuella lapsi voi motivoitua musisoimaan video-opettajan kanssa. (Huhtinen-Hildén 2017, 37.)

7.3 Liveyhteyden tekninen näkökulma

Laadukkaan musiikinopetuksen kannalta on tärkeää, että käytettävä sovellus on helppokäyttöinen, siinä säilyy musiikin korkea laatu ja sointi sekä mahdollisuus musiikillisiin kohtaamisiin ja musiikin elämykselliseen oppimiseen. (Heimonen & Simes 2017, 62.) On huomattu, että laadukkaan pedagoginen sisältö ei auta, jos tekniikka ei toimi. Toisaalta tekniikan käyttö ei auta, jos opetus ei ole laadukasta. (Heimonen & Simes 2017, 64.)

Musiikin verkko-opetuksessa on otettu käyttöön Zoom-verkkokokousjärjestelmä, jossa saadaan aikaan lähes normaalia lähiopetusta vastaavat olosuhteet (Ruippo 2022). Zoom.us-sovellus toimii musiikinopetuksessa hyvin, sillä siinä on hyviä, musiikin opetukseen soveltuvia, muita vastaavia ohjelmia parempia ominaisuuksia:

- Äänen laatu on vastaavia ohjelmia parempi ja sitä voi parantaa ulkoisen mikrofonin avulla
- Tietokoneelta voi jakaa ääntä ja kuvaa suoraan vastaanottajalle
- Ohjelmassa voi käyttää stereofoniaa
- Ohjelmassa voidaan käyttää Zoomin *Original Sound* -toimintoa, mikä ohittaa mikrofonin automaattisäädöt ja näin mahdollistaa musiikin laadukkaamman toistamisen
- Ohjelmassa on muitakin musiikin kannalta tärkeitä ääniasetuksia
- Osallistujien kuvanäkymää voi vaihdella Speaker view'n (puhujaa näkyvä) ja Gallery view'n (kaikki osallistujat ovat näkyvässä) välillä
- Ohjaaja voi kiinnittää yhden tai useamman osallistujan näkymään kaikille osallistujille pääikkunassa Pin-toiminnon avulla (Ruippo 2022.)

Edellä listattuja ominaisuuksia on nykyään myös muissa ohjelmissa, kuten MS Teams (Ruippo 2022), mutta Zoom.us on vakiinnuttanut paikkaansa musiikin etäopetuksessa. Kuitenkaan edes Zoom.us-sovelluksella ei voida äänen viiveen vuoksi harjoittaa samanlaista yhteissoittoa kuin lähiopetuksessa (Ruippo 2022). Ryhmässä voidaan kyllä soittaa yhtä aikaa, mutta vain yhdellä voi olla mikrofoni auki kerrallaan. Tämän vuoksi etäyhteydellä yhteissoitto on kovin erilainen kokemus kuin lähiopetuksessa. Näyttää kuitenkin siltä, että jo pelkän opettajan (tai toisen muskarilaisen) äänen kuuleminen synnyttää lapselle tärkeän yhdessä tekemisen tunteen. (Heimonen & Simes 2017, 73.) Kun lapsi osallistuu etämuskariin kotoaan, on tärkeää, että vanhempi ja lapsi soittavat yhdessä, jolloin lapsi saa myös kokemuksen yhdessä musisoimisesta.

Etäyhteyksien, sovellusten ja etäopetukseen liittyvä pedagoginen kehitys on tuonut paljon mahdollisuuksia myös musiikin etäopetukseen. Opetusta voidaan järjestää, vaikka oppilaat ja opettaja

olisivat pitkän välimatkan päässä toisistaan. Yhä nuoremmat lapset ovat tottuneita käyttämään erilaisia teknologisia laitteita, joten heillä ei ole välttämättä samanlaista vastustusta etäopetukseen kuin joskus aikuisilla. Etäopetus voikin olla hyvä vaihtoehto tarjota laadukasta musiikkikasvatusta etenkin perheille, jotka eivät muuten pääsisi muskariin esimerkiksi pitkien välimatkojen takia.

8 Tutkimuksen toteuttaminen

8.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Cisumusa-projektin yksi päätavoite on musiikkiharrastukseen motivoiminen sekä musiikin käytön juurruttaminen osaksi kuulovammaisen lapsen perheen itseavun kuntoutuspolkua (Cisumusa n.d.). Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla musiikin vaikutusta kuulovammaisen lapsen kielenkehitykseen sekä kartoittaa, millaisia erilaisia kielenkehitystä tukevia musiikillisia keinoja etänä toteutussa puhemuskarissa voidaan käyttää. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, kuinka motivoiminen ja siirtovaikutus perheisiin toteutuu sekä millaisia vahvuuksia ja heikkouksia live-etämuskarissa on.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on selvittää, kuinka etänä toteutettu puhemuskari palvelee laulun ja musiikin juurruttamista osaksi lapsen ja perheen toimintaa. Lisäksi tavoitteena on lisätä varhaisen musiikkikasvattajien tietoisuutta kuulovammaisen lapsen musiikin harrastamiseen vaikuttavista tekijöistä, musiikin merkityksestä kielenkehitykseen sekä kuulovammaisille suunnatun muskarin erityispiirteistä.

Opinnäytetyöni kolme pääkysymystä ovat:

- 1. Millaisia kielenkehitystä tukevia musiikillisia elementtejä Cisumusan puhemuskareissa käytetään?**
- 2. Miten Cisumusan puhemuskariin osallistuminen on vaikuttanut perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen?**
- 3. Mitkä ovat live-etämuskareiden vahvuudet ja heikkoudet?**

8.2 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään asioiden merkityksiä ja laatua. Tutkittavaa kohdetta pyritään kuvaamaan ja tutki-
maan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkittava aineisto pyritään kokoamaan mahdollisim-
man luonnollisissa sekä todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan
aineistonkeruumenetelmiä, joissa tutkija on tiedon kerääjänä. Aineiston keräämisessä luotetaan
havainnointiin, keskusteluihin, lomakkeisiin ja testeihin. Tutkimuksen lähtökohtana ei yleensä ole
syy-seuraussuhteen löytäminen tai teorian testaaminen. Aineistoa pyritään tarkastelemaan moni-
tahoisesti ja yksityiskohtaisesti pyrkimyksenä löytää ennalta arvaamattomia seikkoja ja yhteyksiä.
Tutkittava joukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tarkasti (toisin kuin esimerkiksi kvantitatiivi-
sessa tutkimuksessa, jossa pyritään usein valitsemaan kattava satunnaisjoukko). Tapausta sekä ai-
neistoa tarkastellaan ainutlaatuisena, eikä yleistämiseen pyritä. Laadullisessa tutkimuksessa tutki-
jan arvolähtökohdat otetaan huomioon; täyttä objektiivisuutta ei ole mahdollista saavuttaa.
Analyysivaiheessa pyritään kuitenkin aineiston objektiiviseen tarkasteluun. (Eskola & Suoranta
1998, 13–17; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–164.)

Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus, ja siinä on myös toimintatutkimuksen piirteitä. Tapaustut-
kimukselle on tyypillistä se, että yksittäistä pientä tapausta ja joukkoa tutkimalla tuotetaan paljon
yksityiskohtaista tietoa ja tapausta pyritään tutkimaan omassa luonnollisessa ympäristössään. Yksi-
selitteistä määritelmää ei tapaustutkimukselle kuitenkaan ole; tutkimus voi olla joko kvalitatiivinen
tai kvantitatiivinen. Luonteenomaista tapaustutkimukselle on esimerkiksi kokonaisvaltaisuus, vuo-
rovaikutus, luonnollisuus sekä yksilöllistäminen. Tapaustutkimuksen tärkein ominaisuus on se, että
aineisto muodostaa yksittäisen kokonaisuuden. Kritiikkiä tapaustutkimus on saanut edustavuuden
ja subjektiivisuuden takia. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2007, 184–195.) Aineistonkeruussa käyte-
tään tyypillisesti useita eri menetelmiä rinnakkain. Tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat ha-
vainnointi, haastattelu ja dokumenttien tutkinta. Tavoitteena on ilmiöiden kuvailu. (Hirsjärvi, Re-
mes & Sajavaara 2009, 134–135.)

Toimintatutkimus on yksi tapaustutkimuksen muoto. Siinä tutkija osallistuu tutkittavan yhteisön
toimintaan ja pyrkii ratkaisemaan tietyn ongelman yhdessä tutkittavien kanssa. Toimintatutkimuk-
sessa tutkija voi olla mukana toiminnassa, jolloin puhutaan osallistuvasta toimintatutkimuksesta.
Objektiivisessa tutkimuksessa pyritään siihen, että tutkija havainnoi kohdetta häiritsemättä

toimintaa. Osallistavassa toimintatutkimuksessa taas tutkija voi olla mukana tutkittavassa tilanteessa sekä toimijana että havainnoijana. Tutkija ja tutkittava ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Tällöin eivät päde perinteiset näkemykset tutkimuksen objektiivisuudesta. (Eskola & Suoranta 2014, 128–132.)

Tässä opinnäytetyössä toteutuu laadulliselle tapaustutkimukselle tyypillisiä piirteitä: Cisumusan etämuskaria pyrittiin kuvaamaan ja tutkimaan kokonaisvaltaisesti ja sen toimintaa pyrittiin selvittämään mahdollisimman monipuolisesti. Tutkimukseen osallistui pieni, tarkoituksenmukaisesti valittu kuulovammaisten lasten ja heidän vanhempinsa joukko. Puhemuskaria tarkastellaan ainutlaatuisena tapauksena, eikä tuloksia pyritä yleistämään. Tutkija keräsi aineiston laadulliselle tutkimukselle tyypillisillä tavoilla, havainnoinnilla ja haastattelulla. Tutkija osallistui muskarin suunnitteluun ja toimintaan havainnoiden toimintaa sen aikana ja sen jälkeen.

8.3 Aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyön aineistoa kerättiin sekä systemaattisella että osallistuvalla havainnoinnilla. Tieteellinen havainnointi on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen perinteisistä tiedonkeruumenetelmistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 213). Kysely ja haastattelu ovat osittain syrjäyttäneet tieteellisen havainnoinnin sen työläyden vuoksi. Havainnoinnille asetetaan tarkkoja vaatimuksia, ja sen avulla pyritään saamaan selville, miten tutkittavat henkilöt oikeasti toimivat. Etuna onkin, että sen avulla saadaan suoraa ja välitöntä tietoa yksilöiden tai ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin haasteena pidetään sitä, että havainnoija saattaa vaikuttaa tilanteeseen ja tutkittavien toimintaan sekä sitä, että objektiivisuus kärsii osittain. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 213).

Havainnoinnin lajeja ovat muun muassa systemaattinen ja osallistuva havainnointi. Systemaattisessa havainnoinnissa toiminta on hyvin jäsenneiltyä ja systemaattista, ja havainnoija on ryhmän ulkopuolinen jäsen. Osallistuvassa havainnoinnissa toiminta taas on vapaata ja tilanteessa muotoutuvaa. Havainnoija on mukana ryhmän toiminnassa ja toimii sen aktiivisena jäsenenä, kuitenkin tutkittavien ehdoilla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan usein osallistuvaa havainnointia. Ongelmiksi osallistuvassa havainnoinnissa nousevat eettiset pulmat: miten ryhmän jäsenenä oleminen vaikuttaa tutkijan objektiivisuuteen ja miten havainnointi vaikuttaa tutkijan toimintaan ryhmässä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212–217.)

Opinnäytetyön aineiston havainnot pidetyistä muskareista kirjoitettiin jokaisen muskarikerran jälkeen päiväkirjamuotoisesti tekstitiedostoon. Tämä ensimmäinen havaintopäiväkirja perustui muistinvaraisiin havaintoihin ja oli sen vuoksi liian epätarkka. Tämän vuoksi toinen havaintokerta tehtiin videotallenteilta – jokainen muskarikerta tallennettiin Zoomin avulla. Tallenteet katsottiin läpi objektiivisesti ulkopuolisena tarkkailijana. Näistä havaintopäiväkirjoista koostettiin yksi tekstitiedosto. Lisäksi jokainen muskarin tuntisuunnitelma tutkittiin ensimmäisen tutkimuskysymyksen näkökulmasta.

Havainnoinnin lisäksi opinnäytetyön aineistoa kerättiin lomakehaastattelulla. Haastattelu on yksi yleinen tapa kerätä laadullisen tutkimuksen aineistoa (Eskola & Suoranta 2014). Sillä pyritään selvittämään, mitä haastateltava ajattelee kysytystä aiheesta. Haastattelu voidaan jakaa erilaisiin tyyppeihin sen mukaan, miten paljon haastattelijä jäsentelee haastattelua sekä miten kiinteitä kysymyksenasettelut ovat. Kun kysymysten muotoilu ja järjestys on kaikille sama, kyseessä on lomakehaastattelu tai strukturoitu haastattelu. Kysymyksiin on valmiit vastausvaihtoehdot, joista haastateltava valitsee itselleen sopivimman. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta haastateltava vastaa kysymyksiin omin sanoin. Haastattelun suunnitteluun ja hiomiseen sekä kysymyksen asetteluun kannattaa käyttää aikaa, jolloin varmistaa sen, että saa kysymyksillään haluttua tietoa. (Eskola & Suoranta 2014, 86–87.)

Kymmenen kerran muskarijakson loputtua vanhemmille lähetettiin lomakehaastattelu (Liite 2.), jolla pyrittiin saamaan tietoa muskareista vanhempien näkökulmasta. Lomakkeessa oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä vastaaja valitsi väittämään vastauksen seuraavista vaihtoehdoista: täysin eri mieltä (1), jokseenkin eri mieltä (2), jokseenkin samaa mieltä (3), täysin samaa mieltä (4) tai en osaa sanoa (5). Kyselylomakkeen kysymykset ja saateteksti (Liite 1.) laadittiin yhdessä LapCI ry:n toimintakoordinaattorin kanssa. Opinnäytetyössä käytettiin kysymysten 1.–15., 26. ja 30. vastauksia.

Lomakehaastattelu lähetettiin osallistujille LapCI ry:n kautta. Samassa kyselylomakkeessa oli myös Helsingin yliopiston opiskelijoiden kysymykset ja LapCI ry:n toiminnan kehitystä varten olevat kysymykset. Tämä järjestely tehtiin, jotta vanhempien ei tarvinnut vastata moneen eri kyselyyn. Vanhempi pystyi halutessaan kieltämään vastaustensa käytön opinnäytetyössäni tai jättää vastamatta kyselyyn. Muskareita varten kuvattiin YouTube-kanavalle muskarilauluista videoita. Lasten

katseluaktiivisuutta pystyttiin seuraamaan, kun tabletille tallentui videoiden katselukertojen määrät. Nämä katselukertojen määrät saatiin anonymisoituna. Yksi perhe oli laittanut katseluhistorian tallennuksen pois päältä.

8.4 Aineiston analyysi

Tässä opinnäytetyössä analyysissä käytetään ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa, jolloin käytetään laadullista analyysia ja päätelmien tekoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224). Analyysi suoritettiin teoriasidonnaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että analyysi ei suoraan nouse teoriasta tai pohjautu teoriaan, mutta siinä on teoreettisia kytkentöjä. Teoria siis ohjaa analyysia. (Eskola 2018, 213.) Aineiston teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä. Teemoittelussa on kyse siitä, että aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelman kannalta olennaisia aiheita eli teemoja. Jos teemat muodostetaan suoraan tutkimuskysymysten pohjalta, on vaarana aineiston liian suppea analyysi, jota ohjaa tutkijan ennakkojäsennys. Kun aineistoa analysoidaan, myös muunlaisia jäsenysperiaatteita ja teemoja voi nousta esiin. (Eskola & Suoranta 1998, 126–130.) Tyypittely tarkoittaa aineiston ryhmittelyä tyypeiksi. Tyypittelyssä voidaan erottaa ainakin kolme erilaista tyypinmuodostustapaa: autenttinen, yhdistetty ja mahdollisimman laaja tyyppi. Autenttinen tyyppi kuvaa koko aineistoa. Ideaalityyppi eli yhdistetty tyyppi tarkoittaa sitä, että tyyppiin kootaan vain sellaisia asioita, jotka esiintyvät kaikissa tai suuressa osassa vastauksia. Näin muodostetaan vastauksista mahdollisimman yleinen tyyppi. Mahdollisimman laaja tyyppi tarkoittaa sitä, että muodostetaan tyyppi, joka ei sellaisenaan ole todennäköinen, mutta on kuitenkin mahdollinen. Esimerkiksi aineistossa vain yhdessä vastauksessa esiin noussut ominaisuus voidaan nostaa kuvaamaan tyyppiä. (Eskola & Suoranta 1998, 130–132.)

Tämän opinnäytetyön aineisto analysoitiin aluksi teemoittelemalla. Havaintopäiväkirjoista saatu aineisto teemoiteltiin ensin pienten teemojen ja aihekokonaisuuksien ryppäiksi tutkimuskysymyksittäin. Seuraavaksi pieniä teemaryppäitä yhdisteltiin teoriasta nousseiden suurempien käsitteiden alle. Lopulta suuremmiksi teemoiksi muodostuivat: etäopetuksen pedagoginen näkökulma, vuorovaikutuksen näkökulma sekä tekninen näkökulma, vanhempien mielipiteet muskarista, lasten spontaani palaute, lasten osallisuus sekä käytetyt musiikilliset työtavat. Musiikilliset työtavat jaettiin vielä seuraaviin luokkiin: laulaminen, soittaminen, musiikkiliikunta, kuuntelu sekä improviointi. Lapsen osallisuus päätettiin lopulta erotella muiden teemojen alle, sillä se liittyi usein useampaan muuhun teemaan.

Loppuhaastattelun avoimet kysymykset ja vastaukset teemoiteltiin tutkimuskysymyksien alle seuraaviin teemakokonaisuuksiin: vanhemmilta saatu tieto muskarin onnistumisesta, lapsilta saatu palaute, puhemuskarin vaikutus kotona musisoimiseen, etäyhteyden vahvuudet ja heikkoudet sekä videoiden käyttö. Saaduista vastauksista muodostettiin yhdistettyjä, mahdollisimman yleisiä tyyppejä.

Strukturoiduissa kysymyksissä vastaaja valitsi väittämään vastauksen annetuista vaihtoehdoista. Vastauksista saadut numeraaliset arvot, mediaani ja keskiarvo, käsiteltiin laadullisesti tyyppitelemällä ne. Analyysiesimerkkinä kysymys 6, väite 2. (ks. liite 1). Väitteen kaikkien vastausten keskiarvo oli 3,6 ja mediaani 4. Kun tästä muodostettiin yhdistetty tyyppi, voitiin sanoa, että perheet näyttivät saaneen muskarista uusia ideoita musiikin käytön lisäämiseen kotiinsa.

8.5 Opinnäytetyön eettisyys

Tässä opinnäytetyössä pyritään noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä, jotta tehty tutkimus olisi luotettava. Kuulan (2015) mukaan Suomen tutkimuseettisen lautakunnan ohjeiden taustalla on ajatus siitä, että hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen takaavat tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat muun muassa tutkijan rehellisyys, tarkkuus ja objektiivisuus. Tutkijat soveltavat tutkimuksessaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia aineistonkeruu-, analyysi- ja arviointimenetelmää. Tutkijat ottavat muiden tutkijoiden työn huomioon ja kunnioittavat sitä viittaamalla toisen julkaisuihin asianmukaisesti. (Kuula 2015, 34.)

Tutkimuksien kohteina ovat hyvin usein yksittäiset ihmiset. Tutkittavien kohtelua ja aineiston hankintaa säätelevät tietyt tutkimuseettiset normit (Kuula 2015, 40.) Näihin normeihin kuuluvat aineiston tutkittavien informointi, aineiston sekä tutkittavia koskevien tietojen luottamuksellinen käsittely ja tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen (Kuula 2015, 59). Näihin eettisiin kysymyksiin liittyy myös eettisiä ongelmakohtia (Eskola & Suoranta 2014).

Eettisiä ongelmakohtia on pyritty välttämään muun muassa tässä luvussa esitellyillä asioilla. Cisumusan puhemuskariin osallistuvat perheet osallistuivat useaan tutkimukseen yhtä aikaa, joihin kaikkiin oli tutkimuslupa LapCI ry:n kautta. Tämän vuoksi on tärkeää, että tutkittavien informointi on selkeää. Jokaiselle osallistujalle muistutettiin, että tutkimuksesta voi jäädä pois vielä sen

jälkeenkin, kun projekti on alkanut. Tutkittavien taustatiedot, ikä ja kuulovamman vaikeusaste, saatiin LapCI ry:n rekisteristä, jossa tiedot anonymisoitiin. Loppukyselyyn tutkittavat vastasivat anonymisti, minkä lisäksi vastaukset tulivat LapCI ry:n kautta koottuna yhteen tiedostoon, jolloin vastaajien henkilöllisyys varmasti säilyi anonymiminä. Kyselyvastauksia analysoidessa vastauksista poistettiin mahdolliset tunnistettavuudet. Analyysivaiheessa vastauksista jätettiin esimerkiksi muihin sairauksiin viittaava informaatio. Tähän päädyttiin sen vuoksi, että pienen vastaajamäärän joukossa anonymiteetti ei muuten säilyisi. Kaikki projektiin osallistuvat kirjoittivat salassapitosopimuksen, mikä turvaa tutkimukseen osallistuvien henkilötietojen suojan.

8.6 Opinnäytetyön luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan yleisesti neljän kriteerin avulla: siirrettävyys, todellisuus, vahvistettavuus ja uskottavuus. Tutkimuksen todellisuus kuvaa sitä, kuinka tutkijan johtopäätökset kuvaavat tutkitun ilmiön todellista tilaa. Siirrettävyys kuvaa sitä, kuinka hyvin tulokset ovat sovellettavissa muihin tutkimuskohteisiin. Vahvistettavuus liittyy triangulaatiosta saatuun tukeen. (Eskola & Suoranta 1998, 153.) Triangulaatiolla tarkoitetaan usean erilaisen menetelmän, tietolähteen tai teorian yhdistämistä tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 1998, 51). Tutkimuksen uskottavuus liittyy laadullisessa tutkimuksessa tutkijan subjektiivisuuteen ja sen huomioimiseen (Eskola & Suoranta 1998, 153).

Tässä opinnäytetyössä toteutui aineistonkeruussa menetelmätriangulaatio – aineistoa kerättiin sekä havainnoimalla että kyselyn avulla. Havaintoihin pohjautuva aineisto kerättiin kahdessa eri osassa, heti jokaisen muskarin jälkeen ja tallennetta katsoessa, mikä vähentää muistinvaraistudesta johtuvaa epätarkkuutta ja lisää aineiston oikeellisuutta. Lisäksi muskareiden suunnittelussa toteutui tutkijatriangulaatio, sillä muskarit suunniteltiin moniammatillisessa ryhmässä ja samasta aiheesta tehtiin monta opinnäytetyötä useasta eri näkökulmasta.

Tutkimusaineiston monipuolisuus ja suurempi otanta ovat tutkimuksen toistettavuuden kannalta tärkeää. Käytössä oli viiden perheen kyselyvastaukset ja avoimien kysymysten vastaukset olivat todella niukkoja. Tämän vuoksi kyselytulosten aineisto ei ollut kovin monipuolinen. Lisäksi kyselyssä osan kysymysten asettelu johti vastaajat vastaamaan ohi aiheen. Luotettavampien tulosten saamiseksi kysymysten asettelussa olisi ollut hyvä olla tarkempi, jotta se olisi ohjannut vastaajia monipuolisempaan tilanteen tarkasteluun. Aineistonkeruumenetelmän muuttaminen perheiden

haastatteluksi tai lomakehaastattelun muuttaminen pelkkiä avoimia kysymyksiä sisältäväksi olisi voinut muuttaa asiaa.

8.7 Tutkittavat

Jyväskylän live-etämuskariin osallistui keväällä 2021 kuusi 3–5-vuotiasta kuulovammaista lasta eri puolelta suomea. Lapsella oli muskarissa mukana ainakin yksi vanhempi tai huoltaja. Joskus mukana oli myös sisaruksia. Yksi osallistuvista perheistä ei vastannut haastatteluun, tai ei antanut vastauksia opinnäytetyöhön, joten tutkimukseen osallistui viisi perhettä. Lasten kuulovamman tyyppiä ei kysytty ennen muskarin alkua, mutta kuulovamman vaikeusasteet olivat tiedossa. Kaikki kuuluivat apuvälineiden avulla: yhdellä lapsista oli molemmissa korvissa sisäkorvaistute, lopuilla viidellä oli molemmilla puolilla korvantauskojeet. Neljällä lapsista oli keskivaikea, yhdellä vaikea ja yhdellä erittäin vaikea kuulovamma. Yhdellä lapsista oli kuulovamman lisäksi liitännäisvamma, mikä vaikutti siihen, että hän tarvitsi välillä kommunikoinnin tueksi viittomia. Lapsi sai tarvittavan tuen ymmärtämiseen mukana olevalta aikuiselta. Tukiviittomia käytettiin välillä kommunikaation tueksi muutenkin. Esimerkiksi kaikulauluun oli viittomat kuuntelemisen, laulamisen ja vuoron osoittamiseen. Tukiviittomien käyttöä puoltaa myös tutkimukset, joiden mukaan visuaaliset avut, kuten kuvat ja tukiviittomat, tukevat kuulovammaisten lasten kuulemistä. Neljä lapsista oli käynyt aiemmin tavallisessa muskarissa, yksi lapsista ei ollut koskaan käynyt muskarissa ja yhden aiemmasta muskarikokemuksesta ei ollut tietoa.

8.8 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyö toiminnallinen osuus toteutettiin Cisumusan live-etäpuhemuskarissa Jyväskylässä, jossa kevään 2021 työryhmään kuului neljä henkilöä: musiikkiterapeutti, puheterapeutti, musiikkipedagogiopiskelija sekä logopedian ja musiikkiterapian opiskelija. Kaikki työryhmän jäsenet osallistuivat sekä tuokioiden suunnitteluun että ohjaukseen. Päävastuu ohjauksesta oli kuitenkin kolmella ensiksi mainitulla, sillä he olivat muskareiden aikaan samassa tilassa. Viimeiseksi mainittu oli etäyhteyden päässä heistä ja vastasi pääosin Zoom.us-sovelluksen käytöstä.

Kevään 2021 aikana pidettiin 10 muskarikerran pituinen etämuskari-interventio. Muskarit pidettiin Zoom.us-sovelluksen kautta. Turvallisuuden ja parhaan käyttökokemuksen takia käytettiin maksullista Zoom.us-sovellusta sekä LapCI ry:n Zoom-kanavaa. Tapaamisessa käytettiin turvallisuussyistä

myös sovelluksen odotushuonetta, josta osallistujat päästettiin muskariin. Kun kaikki osallistujat olivat paikalla, kokous lukittiin, jotta ylimääräisiä henkilöitä ei pääsisi sisään. Zoom-tapaamiset loi LapCI ry:n koordinaattori, joka myös jakoi tarvittavat linkit osallistujaperheille.

Ennen muskareiden alkamista pidettiin yksi vanhempaintapaaminen. Vanhempaintapaamisessa käytiin läpi tutkimusten tarkoitus sekä siihen liittyvät käytännön asiat, laitteiston ja ohjelman käyttö sekä muskareiden kulku ja vanhempien roolin merkitys muskarissa lapsen tukijana. Vanhemmille opetettiin, kuinka kantele viritetään, jotta lapset voisivat soittaa hyvävireisellä kanteleella.

Muskareiden lisäksi tuotettiin YouTubeen videomateriaalia (12 kpl) pääasiassa muskarikerroilla mukana olleista lauluista. Videoiden toteutuksesta ja kuvauksista vastasivat pääasiassa musiikkiterapeutti ja musiikkipedagogi. Perheille muskareita varten lainatuilla tableteilla oli myös muita musiikkivideoita, MUKULA-materiaaliin kuuluvia videoita ja opetusvideoita, joiden katselu liittyi Helsingin yliopiston opiskelijoiden tekemiin pro gradu -tutkielmiin. Laite tallensi YouTube-kanavan katseluhistoriatiedot, mikäli katseluhistorian tallennusta ei laitettu pois päältä. Nämä tiedot toimitettiin opinnäytetyötä varten valmiiksi anonyymeinä. Videot jakautuivat kahteen tyyppiin: lauluvideoihin sekä opetusvideoihin. Lauluvideoilta (9 kpl) lapsi pystyi kuuntelemaan seuraavan muskarikerran lauluja etukäteen, jolloin käytettävät laulut tulevat tutuiksi ja niihin oli mahdollisesti helpompi liittyä mukaan muskarissa. Osa muskarissa käytetyistä lauluista laulettiin ja kuvattiin itse, osa kehoitettiin kuuntelemaan jo olemassa olevilta videoilta. Opetusvideoilla (3 kpl) opetettiin laulujen soittamista kanteleella. Videot julkaistiin muskareita varten perustetulle yksityiselle YouTube-kanavalle. Kanavan tavoitteena oli tukea lasten motivaatiota ja kiinnittymistä muskariin, sillä ne mahdollistivat laulujen laulamisen ja kuuntelemisen kotona muskarien ulkopuolella.

Puhemuskarit suunniteltiin koko työryhmän voimin lapsilähtöisesti. Suunnittelussa huomioitiin ikäryhmän musiikillinen kehitystaso, kuulovamman mahdollinen vaikutus, etäopetuksen vaikutus vuorovaikutukseen ja lapsen ympäristöön sekä taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa määritellyt tavoitteet varhaisiän musiikkikasvatukselle. Muskarit toteutettiin erityisesti mukana olevien kuulovammaisten lasten tarpeita ajatellen, tavoitteena herättää kiinnostus musiikkiin (laulaminen, soittaminen, musiikin kuuntelu, yhdessä musisoiminen kotona) sekä kieleen. Musiikillisista toimintatavoista pyrittiin käyttämään kaikkia monipuolisesti

jokaisella tunnilla. Toimintaan pyrittiin jokaisella kerralla sisällyttämään laulua, loruttelua, soittoa, rytmiä, liikettä tai tanssia ja kuuntelua. Lisäksi pyrittiin tuomaan mukaan musiikkihetkiä, jotka vahvistavat vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta. Puhemuskareita suunniteltaessa pohdittiin, tuuleeko kuulovammallisille suunnatun muskarin erota tavallisesta muskarista. Muskarit noudattivat perinteistä musiikkihetken rakennetta: tunnilla oli selvät aloitus- ja lopetusrutiinit (alku- ja loppulaulu), tunnit pyrittiin rakentamaan kokonaisuuksiksi sekä erilaisia työtapoja sisältävät tehtävät oli jaksotettu mielekkäästi etenkin liikettä ja paikallaanoloa vuorotellen.

Soittimiksi muskareihin valikoitui viisikielinen kantele, pitkähuilu, kazoo-pilli, rumpu sekä erilaisia rytmisoittimia. Pitkähuilu (ruots. krummeluren, engl. the snake) on muovinen C:n yläsävelsarjan ääniä tuottava sormireiätön letkumainen huilu. Pitkähuilulla eri äänet tuotetaan puhallusvoimakkuutta säätelemällä. Kazoo on pilli, jota soitetaan puhumalla tai laulamalla pilliin esimerkiksi *dyytavua*. Kantele, pitkähuilu ja kazoo lähetettiin perheille muskarijakson ajaksi. Kanteleen mukana lähetettiin Koistisen leikkinuotteja ja sointukartta, joka helpottaa sointujen muistamista ja soittamista. Rytmikapulat, lusikkasoitin ja rytmimunat tehtiin itse, jos kotona ei ollut oikeita soittimia. Rumpuna toimi esimerkiksi ämpäri.

9 Tulokset

Tässä luvussa esitellään tulokset, jotka on jaoteltu tutkimuskysymysten mukaan. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokset esitellään luvussa 9.1. Ne saatiin analysoimalla muskareiden tuntisuunnitelmia ja havaintopäiväkirjaa. Muiden tutkimuskysymysten tuloksissa painottuvat lomakehaastattelusta saadut tulokset, joita vahvistavat havaintopäiväkirjoista saadut tulokset. Nämä esitellään luvuissa 9.1 Cisumusan puhemuskariin osallistumisen vaikutukset perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen ja 9.2 Live-etämuskareiden vahvuudet ja heikkoudet. Yksi perhe jätti vastaamatta haastatteluun tai ei antanut vastauksia käyttöön opinnäytetyöhöni. Vastauksia tuli siis viideltä perheeltä/vanhemmalta.

9.1 Cisumusan puhemuskarin musiikilliset työtavat

Laulut ja laulaminen

Laulamista ja loruttelua käytettiin jokaisella muskarikerralla. Laulamiseen kannustettiin niin lapsia kuin aikuisiakin, ja ohjaaja antoi lauluun alkuäänen kanteleella ja laulaen. Laulut olivat pääsääntöisesti suomalaisia lastenlauluja ja olivat suurimmaksi osaksi sellaisia, jossa on yksi tavu yhdellä sävelellä. Lauluja käytettiin muskareissa monipuolisesti, ja ohjelmistossa oli niin tuttuja ja perinteisiä kuin uusiakin lauluja.

Lapsille oletettavasti tuntemattomat laulut pyrittiin saamaan tutuksi lapsille jo ennen niiden laulamista muskarissa – ohjaajat soittivat seuraavan kerran uuden laulun edellisen kerran lopussa tai kehottivat osallistujia tutustumaan siihen YouTubeissa olevan videon avulla. Samaa laulua tai laulu-leikkiä toistettiin vähintään kahdella peräkkäisellä kerralla; useimmin (4–5 kerralla) toistuivat laulu-/äänileikki *Karhut kiipee* sekä laulut *Lumiukko hah-hah-haa* (M. Simojoki) ja *Teen, teen lumiukon teen* (tuntematon). Sama laulu saatettiin myös toistaa saman kerran aikana useasti. Laulu toistettiin yleisimmin seuraavalla tavalla: loruttelu/laulaminen, liike ja laulu, soitto ja laulu.

Muskarissa käytetyt laulut voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan: laulettavat laulut, liikuttavat laulut ja kuunneltavat laulut. Samaa laulua saatettiin käyttää monessa eri tarkoituksessa. Niin kutsutuista laulettavista lauluista on koottu muutaman esimerkin avulla niistä nousseita kielenkehitystä tukevia piirteitä. Äänellä leikkimistä ja suun alueen motoriikkaa kehittävää toimintaa oli etenkin kolmessa laulussa: *Kanapolkka* (S.Perkiö), *Tikka kaipaa suklaata* (S.Lavastre) sekä *Hiiri hupakko* (S.Sopanen). Äänen käyttöä ja suun alueen motoriikkaa harjoiteltiin myös muuten, kuten pörisemällä ja tekemällä ääniliukuja. *Kanapolkassa* (liite 3) laulun B-osa lauletaan jokaisessa säkeistössä eri tavua (kuten *sip-sip, kot-kot,*) käyttäen (kuvio 2).

Kuvio 2. Kanapolkka-laulun B-osa

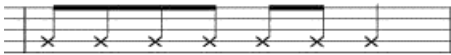
9 **B** D7 G D7

pot-pot-pot-pot, pot-pot-pot-pot, pot-pot-pot-pot, pot-pot-pot-pot, pot-pot-pot-pot,

14 G D7 G

pot - pot - pot - pot, pot - pot - pot.

Samankaltaista tavu- ja konsonanttiharjoitusta on laulussa *Hiiri hupakko*. Muskareissa laulun B-osa harjoiteltiin laulaen *dyddyddy*-tavulla sekä soittamalla rytmiä kazoolla ja pitkähuilulla. Laulussa *Tikka kaipaa suklaata* (Liite 4) on rytmiostinato (kuvio 3) eli toistuva rytmien kuvio, jota vuorotellaan laulun ja rytmisoittimen kanssa. Ostinatoa harjoiteltiin sekä naputtamalla rytmissä kanteletta että naksuttamalla suulla.

Kuvio 3. Rytmiostinato laulussa *Tikka kaipaa suklaata*

Laulamisen tukena käytettiin erilaisia visuaalisia elementtejä, kuten laulun aiheeseen sopivia kuvia tai pehmoleluja sekä Zoom.us-sovelluksen AR-toiminnolla toimivia virtuaalisia karhun korvia. Lisäksi esimerkiksi *Lumiukko*-laulussa (teen, teen lumiukon teen) käytettiin piirtämistä ja vaatekuvia sanojen visualisoinnin apuna. Ohjaaja ja lapset piirsivät lumiukkoa laulun tahtiin ja lapset saivat kertoa, mitä lumiukolle laitetaan päälle (ensin kehonosia, sitten vaatteita). Laulun melodialinjan hahmottamista tuettiin käsien liikkein esimerkiksi laulussa *Lumiukko hah-hah-haa* sekä laulu-leikissä *Karhut kiipee*. Edellisissä lauluissa harjoiteltiin myös ääniliukuja. Kahden laulun, *Revontulitanssi* (S.Perkiö & H. Huovi) ja *Tuiki tuiki tähtönen* (trad.), sanojen visuaalisena tukena käytettiin tukiviittomia.

Useimpien laulujen sanat ja melodia opeteltiin yleensä fraasi kerrallaan loruttelemalla ja kaikulaululla. Loruttelua rytmitettiin yleensä rummun tai kehosoitin avulla. Lisäksi loruja käytettiin soittamisen opettamiseen sekä loruleikkeihin. *Etana etana näytä sarves* -lorun avulla harjoiteltiin kanteleen sointujen soittamisessa tarvittavaa sormien asentoa. Kolmella kerralla käytettiin runoa äänimaisematehtävässä sekä kahdesti leikittiin pääsiäiseen liittyviä loruleikkejä.

Muskarilaisten lauluaktiivisuutta seurattiin suun liikkeistä, sillä ääntä ei kuulunut muuta kuin soolujen kohdalla. Laulujen tuttuus näytti korreloivan lapsen osallistumisaktiivisuuteen. Mitä tutumpi laulu oli, sitä suurempaa lasten aktiivisuus oli. Poikkeuksena oli liike ja rytmikkäät laulut – aktiivisuus näytti yleisesti olevan hyvällä tasolla, vaikka kappale oli uusi. Lisäksi saman laulun toistaminen eri työtavoin saman muskarin aikana näytti lisäävän aktiivisuutta, sillä hitaimmatkin ehtivät mukaan toimintaan toisella tai kolmannella kerralla. Kolmella viimeisellä muskarikerralla lapset saivat valita laulettavan tai soitettavan laulun tutuista muskarin aiemmilla kerroilla lauletuista lauluista. *Lumiukko hah-hah-haa* ja *Karhuperhe kävelyllä* valittiin kolme kertaa, muut kerran.

Soittaminen

Soittamista käytettiin työtapana jokaisella muskarikerralla. Lapset soittivat muskarissa ohjatusti kanteletta seitsemällä, kazoota neljällä, rumpua yhdeksällä, pitkähuilua seitsemällä, rytmimunaa kahdella sekä kehosoitinta kolmella kerralla. Lisäksi osa lapsista otti omaehtoisesti soittimia mukaan myös musiikkiliikunta-, laulu- ja laululeikkihetkiin. Soittaminen on jaoteltavissa seuraavasti: soolon soittaminen, improvisointi (etenkin kazooilla ja pitkähuilulla), oman laulun säestys ja yhteissoitto, äänimaiseman luominen sekä rytmisoitto. Määrällisesti eniten soitettiin rummuilla, joko perussykkeessä tai sanarytmin mukaisesti.

Kanteleen soittaminen aiheutti osalle lapsista turhautumista, sillä esimerkiksi soinnun soittaminen vaatii riittävän pitkiä sormia ja motorista kehittyneisyyttä. Tällaisissa tilanteissa vanhempi saattoi soittaa kanteletta yhdessä lapsen kanssa siten, että lapsi soitti kieliä vanhemman hoitaessa kielten sammuttamisen. Lasta voitiin myös kehottaa soittamaan toista soitinta tai liikkumaan musiikin tahdissa. Lasten vanhempia kannustettiin soittamaan kanteletta ja muita soittimia aina kun mahdollista, esimerkiksi lasten soittaessa rumpua. Ohjaajat näyttivät tällöin myös vanhemmille sointujen vaihdot.

Kazoo-pillin ja pitkähuilun soittamisessa vaaditaan suun alueen motorisia taitoja. Vaikka kazoolla ja pitkähuilulla voi soittaa jonkunlaisia melodioita, niiden soittamisessa korostui etenkin soiton rytmi. Soitosta havaittiin samankaltaisuutta puherytmin kanssa siinäkin tapauksessa, että lapsen puhe ei vielä muuten ollut kovin kehittynyttä.

Ohjaajat käyttivät laulujen säestykseen kanteletta, pianoa, rumpua, haitaria sekä selloa. Laulettavia lauluja säestettiin etenkin muskarijakson alussa vain yhdellä soittimella (pääasiassa pianolla ja kanteleella). Muskarijakson loppupuolella säestyksessä käytettiin myös useampaa soitinta.

Musiikkiliikunta ja laululeikit

Musiikin tahtiin liikkumista oli jokaisella muskarikerralla ainakin kerran, useimmiten monta kertaa tuokion aikana. Musiikkiliikuntana käytettiin aktiivista musiikinkuuntelua, laululeikkejä, luovaa musiikkiliikuntaa. Vanhemman sylissä tapahtuva köröttely ja istumatanssi olivat toimivia lapsia aktivoivia toimintoja. Vanhemman liike musiikin rytmiin aktivoi myös lasta hytkymään, keinumaan ja liikuttamaan käsiään. Välillä lapset passivoituivat ja keskittyivät seuraamaan ruudulla tapahtuvaa toimintaa. Passivoitumista tapahtui etenkin silloin, kun joku leikki tai liikeharjoitus tehtiin ensimmäistä kertaa. Tuttu toiminta lisäsi yleensä myös liikkumisaktiivisuutta.

Lumiukkomarssi-laulun (Fröbelin Palikat) tahtiin harjoiteltiin erilaisia liikkumistyyplejä, kuten hiipimistä, hyppelyä ym. Viimeisenä oli aina köröttelysäkeistö vanhemman sylissä, jotta lapset saatiin takaisin ruudun äärelle. Erilaisia liikkumistyyplejä harjoiteltiin myös musiikin tahtiin eri eläinten hertättämien mielikuvien avulla.

Laululeikkeinä oli muun muassa ääniliukuharjoitus *karhut kiipee*, monelle tuttu *karhu nukkuu* (C.M.Bellman) sekä *Lumiukko hah-hah-haa*. Viimeiseksi mainitussa leikissä liikutettiin pipoa melodian kulun mukaan ylös ja alas. Lopuksi pipo laskettiin ääniliu'un mukana alas ja päähän. Tämä laululeikki oli toivelauluosiossa toinen suosituimmista lauluista.

Kuuntelu

Kuuntelua oli jokaisella muskarikerralla ainakin loppurentoutuksessa. Loppurentoutukseen oli kuuntelun lisäksi yleensä lisätty lapsen ja aikuisen välistä fyysistä kosketusta, kuten silittelyä tai laulun sanojen piirtämistä sormella selkään.

Tarkkaavaista kuuntelua vaativia tehtäviä olivat soitinvisa, suuntakuuloharjoitus ja tunteet musiikissa. Soitinvisassa yritettiin kuulonvaraisesti tunnistaa muskarissa käytettyjen soittimien äänet toisistaan. Tunnistamisen apuna käytettiin soittimien kuvia, josta lapsi saattoi aikuiselle näyttää soittimen, vaikka ei osaisikaan nimetä sitä. Suuntakuuloharjoituksessa aikuinen soitti tilassa esimerkiksi kanteletta lapsen yrittäessä kuulonvaraisesti paikantaa äänen suunnan. Tarkkaavaisuutta ja keskittymiskykyä harjoitti myös toisen lapsen soolosoiton kuunteleminen sekä tanssi- tai liikesoolon seuraaminen. Tunteet musiikissa -harjoituksessa lapset valitsivat tunnenallekuvista kuulua ääntä tai musiikkia vastaavan tunteen. Lisäksi he yrittivät itse tuottaa soittimilla tietyn tunteen kuuloista musiikkia.

Kehollisen kuuntelun harjoituksina oli mm. mielikuvaliikunta erilaisten soittimien tai musiikkityylin mukaan: jousisoittimilla soitettu kevyt kolmijakoinen (liiku kuin perhonen), rytmisoittimilla ja vasquilla soitettu tasajakoinen raskaampi (liiku kuin elefantti) musiikki. Sisäistä kuuntelua harjoiteltiin vähemmän. *Tuiki tuiki tähtönen* -laulua laulettiin viittoen ja samalla sisäisesti laulun sanoja kuunnellen.

Improvisointi

Improvisointia oli muskareissa niin musiikkiliikunnassa, äänenkäytössä kuin soittamisessakin. Soittimina kazoo-pilli ja pitkähuilu ovat oivallisia improvisointiin, sillä niissä melodiantuotto on varsin yksinkertaista. Äänimaiseman luomisessa ja tunnesoitossa käytettiin soittimena kanteletta. Improvisoidun äänimaiseman tehtävässä ohjaaja luki runoa ja lapset soittivat runoon taustalle äänimaisemaa. Tunnesoitossa lapset soittivat omasta mielestään iloisesti, surullisesti ja vihaisesti jne.

9.2 Csumusan puhemuskariin osallistumisen vaikutukset perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen

Vanhemmilta saatu tieto puhemuskaritoiminnasta ja sen onnistumisesta

”Lapsen ilo, kun osallistui tai kuuli tuttuja lauluja tai sai soittimesta äänen.” (V3)

Kyselyssä selvitettiin muskarien onnistumista vanhempien näkökulmasta. Muskarit onnistuivat vanhempien mukaan hyvin; toiminta oli mielekästä sekä aikuiselle että lapselle ja ryhmän ilmapiiri oli vastausten mukaan myönteinen. Vastaajien mukaan lapset löysivät uusia vahvuuksia itsestään ja saivat tukea kuulovamman hyväksymiseen. Vanhemmat eivät kokeneet saaneensa vertaistukea tai voimavaroja.

Muskareissa oli vastaajien mielestä monipuolisesti erilaisia lauluja ja laulujen toistomäärä oli sopiva. Vastausten mukaan toiminnan sisältö oli hyvin suunniteltu, tuokio oli sopivan pituinen sekä tehtävissä oli sopivasti vaihtelua. Vaikka tehtävissä oli sopivasti vaihtelua ja muskarit olivat hyvin suunniteltuja kokonaisuuksia, välillä siirtyminen tehtävästä toiseen oli liian nopeaa, eikä lapsi siksi ehtinyt kunnolla mukaan tehtävään. Toisaalta toimintojen välissä kului välillä paljon aikaa, minkä arveltiin johtuvan etätyöskentelystä. Osa tehtävistä koettiin myös liian monimutkaisiksi ja vaikeiksi pysyä mukana.

”Toisinaan tuntui, että hypähdeltiin aika nopeasti tekemisestä toiseen ja esimerkiksi soittamisessa oltaisiin päästy vasta vauhtiin, kun toiminta jo vaihtui. Sen sijaan toimintojen väleissä meni välillä aika paljon aikaa. Etätyöskentely tietenkin myös tietyllä tavalla hidastaakin asiaan pääsemistä.” (V3)

Lapsen kiinnostus näytti suurimmaksi osaksi säilyneen koko muskarin ajan. Puhemuskarissa oli parasta laulut, lasten ilo osallisuudesta ja onnistumisesta sekä se, että lapsi sai osallistua muskariin omana itsenään. Laululeikit, tarpeeksi yksinkertainen musiikkiliikunta sekä laulut ja laulaminen motivoivat lapsia eniten. Yhtä lasta motivoi YouTubessa olleet videot, yhtä kanteleen soittaminen. Vanhemmat toivoivat muskaritoimintaan enemmän opetusvideoita ja kotona tehtäviä harjoituksia. Lisäksi toivottiin myös enemmän liikkumista, laulujen toistamista sekä valmiiksi tuttuja lauluja.

Vanhemmat kokivat roolinsa muskarissa tärkeäksi, vaikka päärooli onkin lapsella. Etäyhteyden vuoksi vanhemman tehtävänä oli lapsen motivoiminen ja rohkaiseminen sekä laitteiden (kuten Zoom ja mikrofonit) säätäminen ja käyttäminen. Lukuun ottamatta yhtä, vanhemmat kokivat osallistuneensa muskariin aktiivisesti lapsen kanssa toimien, musisoiden ja leikkien lapsen kanssa yhdessä.

Lapsilta saatu palaute muskareista oli pelkästään positiivista. Lapset tykkäsivät lauluista ja toiminnasta: *”Ihan parasta ikinä”* ja ohjaajista: *”--ikävöi muskaria ja sen ihania vetäjiä --”*.

Puhemuskarin vaikutus kotona musisoimiseen

Kaikki vastaajat kokivat oppineensa uusia lauluja ja saaneensa ainakin jonkin verran uusia ideoita musiikin käytön lisäämiseen kotona. Kaikki lapset lauloivat ja soittivat kotona muskarin ulkopuolella; yhtä lukuun ottamatta myös yhdessä vanhemman kanssa. Suurimmalla osalla vastaajista musisointi myös lisääntyi kotona.

”Eri soittimet lähtevät helpommin mukaan leikkiin, nyt kun niitä on soitettu ohjatusti muskarissa.” (V2).

Muskareissa soitettiin kazoota, pitkähuilua sekä kanteletta. Soittimien soittamisen oppiminen näytti jääneen puolella lapsista varsin pieneksi. Parhaiten lapset oppivat soittamaan kazoota ja kanteletta, vähiten pitkähuilua. Puolet lapsista soitti kazoota ja kanteletta kotona myös muskarin ulkopuolella. Vastauksista nousi esiin, että lapset ottivat soittimet helpommin mukaan leikkiin, kun niihin oli tutustuttu muskarissa. Pitkähuilua soitettiin muskarin ulkopuolella vähiten. Tämä saattaa johtua siitä, että soittimeen puhaltaminen tuntui ainakin yhden lapsen isosisaren (myös kuulovammainen) korvissa inhottavalta.

Havainnoista nousi esille se, että vanhemmat eivät välttämättä olleet huomanneet tarjota lapselle soitinta aiemmin, koska eivät olleet tajunneet, kuinka paljon iloa lapsi voi saada esimerkiksi kazoon soitosta kotioloissa. Vastauksista nousi esille musisoinnin ilo ja lapsen musiikin käytön lisääntymisen arjessa. Etenkin laulamisen, myös oma-aloitteisen, koettiin enentyneen. Yksi vastaajista koki,

että musiikki ja laulaminen ovat olleet jo ennen muskariin osallistumista niin iso osa arkea ja arjen toimintoja, että vaikutusta ei näkynyt.

9.3 Live-etämuskareiden vahvuudet ja heikkoudet

Etäopetuksen tekninen näkökulma

Vanhemman rooli muskarissa koettiin tärkeäksi ja suurin osa vanhemmista vastasi olleensa aktiivisesti mukana toiminnassa. Etäyhteyden vuoksi vanhempien rooli oli osaltaan laitteiden (kuten sovelluksen näkymäasetukset, äänenvoimakkuus ja mikrofoni) säätäminen ja käyttäminen. Rooli koettiin välillä uuvuttavaksi, sillä vanhemman piti toisinaan motivoida ja rohkaista lasta pysymään asiassa ja koneen kanssa samassa tilassa. Vastauksista nousi ilmi, että etenkin pitkien sanallisten ohjeiden ja keskustelun aikana lapsien keskittyminen herpaantui helpoiten ja he saattoivat lähteä omille teilleen. Kuitenkin lapset yleensä palasivat koneen ääreen, kun musiikki ja laulaminen alkoivat.

Etäyhteydellä pidetyn muskarin toiminta onnistui vastaajien mielestä hyvin. Zoom koettiin toimivaksi ohjelmaksi ja kuuluvuus live-etäyhteydessä oli hyvä. Zoomissa opetusta voi seurata joko gallery view:llä tai speaker view:llä. Gallery view on vaihtoehto, jossa kaikki osallistujat näkyvät ruudussa samankokoisina. Speaker view -tilassa taas puhuva osallistuja näkyy suurena ja muut osallistujat pieninä ruudun sivulla. Puhemuskaria seurattiin useimmiten eri näkymien välillä vaihdellen.

Etäyhteyden vahvuudeksi kyselyssä nousi osallistumisen helppous kotoa käsin. Isompana ongelmana nousi esiin lapsen keskittymisen vaikeus. Keskittymisen vaikeuden katsottiin johtuvan osin etätoteutuksen vaikutuksesta vuorovaikutukseen. Samasta syystä koettiin johtuvan myös puheen- vuorojen ja huomion epätasainen jakautuminen.

Havaintopäiväkirjasta etäyhteyden ja tekniikan kannalta positiivisena asiana nousi se, että vanhemmat voivat säätää muskarin äänenvoimakkuuden lapsen kuulotasolle sopivaksi, kun lapsella esimerkiksi otti korviin liian kovat tai epämiellyttävät äänet. Negatiivisena puolena nousi esiin tekniikan aikaa vievä käyttö. Lasten soolosoittoa aikana ja kysymyksiin vastattaessa mikin avaaminen ja sulkeminen vei turhaa aikaa. Lisäksi näytön jakaminen, videoiden näyttäminen, musiikin

jakaminen ja ”pin”-asetuksen käyttö veivät aikaa. Lisäksi muu tekninen säätäminen vei välillä aikaa ja keskittymistä varsinaisesta toiminnasta.

Pedagoginen näkökulma

Työryhmä koostui neljästä henkilöstä, joista yksi oli etäyhteyden päässä muista jäsenistä. Etäyhteyden päässä ollut henkilö toimi ”hostina”. Host päästi lapset odotushuoneesta muskariin sekä muistutti perheitä tarkistamaan mikit ja kaiuttimet. Host pystyi myös esimerkiksi muistuttamaan siitä, että soittimet ja tarvittava välineistö ovat lähellä muskarin alkaessa, mikä sujuvoittaa muskarin toimintaa myöhemmin. Työryhmän kolme muuta jäsentä olivat yhdessä paikassa ja vastasivat pääasiassa muskarin ohjauksesta, laulujen säestyksestä, liikkeiden mallinnuksesta ynnä muusta. Yksi kolmesta ohjaajista istui aina lähellä kameraa, jotta huulio näkyi muskarilaisille.

Sekä kyselyn että havaintojen mukaan usean ohjaajan toiminta näyttäytyi välillä hämmentävänä, epäselvänä ja vaikeasti seurattavana. Yleensä yksi ohjaaja oli kerrallaan äänessä, mutta silloin tällöin ohjaajien keskusteleva ohjeiden antaminen näytti olevan hämmentävää. Tästä huolimatta ohjaus oli vastaajien mielestä osaavaa.

Ohjaajien näkökulmasta keskittymätön lapsi ei häirinnyt samalla tavalla muiden lasten keskittymistä ja toimintaa kuin lähiryhmässä, sillä perheiden mikit olivat suurimman osan ajasta mykistettyjä. Tämän vuoksi häiritsevät äänet eivät kuuluneet muille. Toisaalta lapset näkivät muiden lasten toiminnan – aktiivinen ja osallistuva lapsi toimii hyvänä mallina muille lapsille siinä, missä keskittymätön häiritsevänä. Ohjaajat korostivat vanhemmille sitä, että jokaisen lapsen on turvallista osallistua muskariin, vaikka ei jaksaisikaan keskittyä koko aikaa.

Lomakehaastattelun avulla kysyttiin näkökulmia etäyhteydellä toteutettuun muskariin. Positiivisena asiana nähtiin se, että etätyöskentely oli turvallista ja helppoa kotoa käsin. Etäyhteys myös mahdollisti muskariin osallistumisen silloin, kun lähiopetukseen osallistuminen ei välttämättä olisi ollut mahdollista.

Negatiivisena asiana taas koettiin etätyöskentelyn aiheuttama ohjauksen kömpelyys ja ohjaajien liian suuri puhemäärä. Ohjauksen kömpelyys näkyi erityisesti siinä, että siirtymissä toiminnasta

toiseen kului välillä paljon aikaa. Etätyöskentelyn aiheuttamasta kömpelyydestä huolimatta ohjaus oli vastaajien mielestä osaavaa ja toiminta oli mielekästä lapselle sekä aikuiselle.

Vastaajien mielestä opetusvideoista oli hyötyä ja niitä oli mielekästä katsoa. Videoiden katseluhistoria tallentui vanhemmille toimitettuihin tabletteihin. Yksi perhe oli laittanut katsomishistorian pois päältä, joten vastauksia oli viisi. Katsomiskertojen perusteella vain puolet lapsista katsoi videoita tabletilla. Yksi lapsista katsoi videoita paljon.

Vastaajien mielestä ryhmän lasten välinen vuorovaikutus oli vaikeaa toteuttaa etäyhteydellä niin, että lapsi pysyisi mukana ja jaksaisi keskittyä kuuntelemiseen. Tämän arveltiin johtuvan siitä, että tekeminen ei ole etänä yhtä intensiivistä kuin lähiopetuksessa. Se voi johtua myös siitä, että ryhmän lasten kuulo- ja kommunikaatiotaidot olivat vielä osittain riittämättömiä. Vuorovaikutuksessa ohjaajan ja oppilaiden välillä vastausvuorot ja huomio jakoutuivat välillä epätasaisesti. Osa lapsista osasi avata mikrofonin itse ja vastata, kun taas toiset lapset odottivat puheenvuoroa, mikä johti ohjaajilta saadun huomion ja puheenvuorojen epätasaiseen jakautumiseen.

10 Pohdinta

10.1 Cisumusan puhemuskarin kielenkehitystä tukevat elementit

Musiikilla voidaan tukea puheen kehitystä ja siten muutakin kielellistä kehitystä monin eri tavoin. Luvussa 4.2 käsiteltiin musiikkia kielenkehitystä tukevana elementtinä. Musiikin harrastusryhmässä, myös Cisumusan puhemuskarissa, monipuoliset laulut, lorut ja laululeikit sekä musiikkiliikunnan, vapaan improvisaation, kuvien ja havainnollistamisvälineiden (kuvat, tukiviittomat jne.) yhdistäminen varhaisiän musiikkikasvatukseen työtapoihin (ks. luku 5 ja 6) tukevat lapsen kehitystä monipuolisesti.

Hyvät ja tarkoituksenmukaiset lastenlaulut kehittävät ja tukevat aina kaikkia lapsia. Puhemuskarissa lauluihin tutustuttiin monin eri keinoin: melodian, rytmin, sanojen ja leikin kautta. Laulujen ja lorujen toistamista oli riittävästi, sillä samaa laulua toistettiin saman muskarin aikana useasti ja monella peräkkäisellä kerralla. Laulujen toistojen variointi on tärkeää mielenkiinnon säilymisen kannalta. Siksi Puhemuskarissa samaa laulua toistettiin monen eri musiikillisen työtavan avulla.

Musiikin on osoitettu parantavan lapsen kognitiivisia kykyjä kuten kuulokykyä. Kuulovammaisille suunnatussa muskarissa luonnollisesti kuulokyvyn ja kuuntelemisen harjoittaminen on isossa roolissa. Tuloksista voidaan päätellä, että puhemuskarit tarjosi monipuolisesti erilaisia keinoja kognitiivisten kykyjen kehittämiseen ja siten tukee myös kielellistä kehitystä. Aktiiviset kuunteluharjoitukset, kehollista kuuntelua sekä sisäistä kuuloa kehittävät kuunteluharjoitukset harjoittivat sekä tarkkaavaisuutta että kuulokykyä. Muskarissa opetettiin vanhemmille ja lapsille leikki, jonka avulla lapsi voi harjoitella suuntakuuloa.

Puhemuskarissa käytetyt lastenlaulut olivat pääosin suomalaisia, suomenkielisiä lauluja, joissa oli yksi tavu säveltä kohti. Jos sävelen ja sanarytmin yhteneväisyys ei säikeistössä suoraan toteutunut, rytmiä voitiin muokata vastaamaan sanarytmiä ja jotta tekstin sisältö ei muuttunut (ks. luku 5.1). Tämä auttaa suomen kielelle ominaisen puherytmin, tavun käsitteen ja sanapainon hahmottamista. Laulun sanoja ja melodiaa harjoiteltiin fraaseittain loruttelemalla ja laulamalla, mikä kehittää luontevasti sanojen ryhmittelyä, lausepainon hahmottamista ja siten kehittää puheen ymmärtämistä. Vuorottelu tarjosi lapsille mahdollisuuden harjoitella myös kommunikointitaitoja.

Muskarissa käytettiin monipuolisia lauluja, joiden avulla voitiin harjoitella eri äänneitä ja äänen korkeuksia. Suun motorikkaa, äänen käyttöä, äänneitä ja äänen korkeutta harjoiteltiin muskareissa laulamalla erilaisia tavu- ja konsonanttiharjoitteita sisältäviä lauluja ja tekemällä ääniharjoituksia ja ääniliukuja. Suun motoriikkaa ja ääntöelimistön käyttöä harjoiteltiin myös soittamalla kazoo-pilliä ja pitkähuilua. Muskarissa lauluja valitsemalla voidaan auttaa lasta kehittämään sanavarastoaan – puhemuskarin lauluja valittiin muun muassa kehonosiin ja vaatteisiin liittyvää sanavarastoa tukemaan.

Etenkin kuulovammaisella lapsella korostuu puheen ymmärtämisen moniaistisuus, joten audiitiivisen ja visuaalisten informaation yhdistäminen tukee lapsen puheen ymmärtämisen kehitystä. Puhemuskarissa käytettiin visuaalisia elementtejä, kuten huulilitalukua, tukiviittomia ja kuvia tukemaan puheen ymmärtämistä. Myös äänen korkeuden havaitsemista tuettiin visuaalisesti. Esimerkiksi melodian kulkua havainnollistettiin käden liikkeillä tai liikkumalla nousevan melodian mukana ylös.

Laulamista tuettiin usein rytmikkäällä soittamisella ja musiikin ja laulun tahtiin liikuttiin rytmikkäästi. Tämä rytmisen, moniaistillinen toiminta ja edellisessä kappaleessa mainittu sanarytmin ja sävelen yhdenmukaisuus auttavat lasta jäsentämään kieltä ja puhetta äänneistä lauseisiin ja voi parantaa puheen havaitsemista. Tuloksista nähdään, että musiikkiliikuntaa oli puhemuskarissa paljon sekä yksin että vanhemman sylissä. Musiikkiliikunnan moniaistillisuus tukee myös lapsen tarkkaavuuden suuntautumista musiikin ja puheen rytmiin.

Puhemuskarissa käytettiin monenlaista musiikkitoimintaa, jolla voidaan edistää puheen havaitsemista taustahälystä: Erilaiset aiemmin mainitut tehtävät parantavat kuulokykyä ja kuuntelemisen taitoa. Soittaminen ja soitinten äänten harjoittelu parantaa kuulotarkkaavuutta ja yleistä tarkkaavuutta. Moniaistista havaitsemista käytettiin runsaasti.

10.2 Cisumusan puhemuskariin osallistumisen vaikutukset perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen

On huomattu, että mitä useammin musiikkia harrastetaan, sitä suuremmat vaikutukset sillä on kielikehitykseen. Kotona tapahtuvalla ei-ohjatulla musisoinnilla voi myös olla yhtä tärkeä merkitys kuin ohjatulla musiikkitoiminnalla. Siksi on tärkeää, että musiikkitoiminta motivoi myös perheen yhteiseen musiikkiharrastukseen.

Luvussa 6. tarkasteltiin 3–5-vuotiaan lapsen varhaisen musiikkikasvatusta. Luvussa 7. tarkasteltiin musiikin etäopetusta. Näistä nousi esiin monia musiikkitoiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeitä asioita. Musiikin motivoivuus, eli kokeeko lapsi musiikin mielekkääksi ja elämykselliseksi, on tärkeää. Lapsen onnistumisen kokemukset, uusien musiikillisten taitojen oppiminen ja mielekäs toiminta muskarissa voivat osaltaan motivoida lasta käyttämään musiikkia arjessa. Motivoiva musiikki voi herättää musiikillisen innon, mikä mahdollistaa oppimisen ja kehityksen eri osa-alueilla. Puhemuskariin osallistuneet lapset löysivät uusia puolia itsestään ja nauttivat soittamisesta ja laulamista. Puhemuskarin laulut ja toiminta näyttivätkin olevan lapsia motivoivia, sillä sekä laulaminen että soittaminen lisääntyivät muskarin myötä melkein kaikkien lasten arjessa ainakin jonkin verran.

Vastausten perusteella puolet osallistujista oppi soittamaan soittimia ja toisaalta puolet vastaajista ilmoitti soittavansa niitä itsenäisesti myös kotona muskarin ulkopuolella. Näyttäisi siltä, että

soittamisen oppiminen ja sen motivoivuus korreloivat keskenään. Vastauksista ei kuitenkaan näe, onko sama vastaaja ilmoittanut sekä oppineensa soittamaan että soittavansa soitinta kotona.

Vanhemman kokemukset, uusien taitojen oppiminen ja vanhemmuuskompetenssin lisääntyminen voivat motivoida vanhempaa lisäämään koko perheen arkeen musiikkia. Vanhempi—lapsi -ryhmät tukevat myös osaltaan harrastuksen siirtymistä kotiin. Mielekäs ja iloa tuova musiikkitoiminta lapsen kanssa voi vaikuttaa positiivisesti sekä vanhempaan että lapseen. Puhemuskarissa oli paljon vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta tukevia tehtäviä. Muskariin osallistuneet vanhemmat musisoivatkin lastensa kanssa yhdessä myös kotona. Puhemuskariin osallistuminen näytti tuovan iloa vanhemmille sekä uusia lauluja ja ideoita musiikin käyttöön arjessa, joten vanhemmuuskompetenssi on voinut parantua.

Kotona tapahtuvalla musisoinnilla sekä vanhemman ja lapsen yhteisellä musisoinnilla on tärkeä merkitys vuorovaikutussuhteen tukemisessa. Live-etämuskari on hyvä tapa tukea kotona tapahtuvaa musisointia ja vuorovaikutussuhdetta. Kotona tapahtuvan musisoinnin tueksi annettiin lauluja ja opetusvideoita, jotka voivat toimia virittäjänä arjen musisointiin. Yhteenvetona voidaan siis todeta, että puhemuskariin osallistuminen näytti lisäävään vanhemmille ideoita musiikin käyttöön arjessa. Musisointi myös näytti lisääntyvän kotona, joten Csumusa-projektin tavoite näyttää täyttyvän.

10.3 Live-etämuskareiden vahvuudet ja heikkoudet

Luvussa 7. tarkasteltiin musiikin etäopetusta pedagogisesta, vuorovaikutuksen ja tekniikan näkökulmasta. Loppuhaastattelussa ja havainnoissa ilmenneet tulokset live-etämuskareiden vahvuuksista ja heikkouksista näyttivät olevan hyvin saman kaltaisia musiikin etäopetuksen teoreettisen viitekehityksen kanssa. Live-etämuskareiden vahvuudeksi nousi se, että osallistuminen on helppoa kotoa käsin ja mahdollista jopa pitkien matkojen päästä. Negatiivisina asioina koettiin etäyhteyden vaikutus ohjaukselliseen vuorovaikutukseen. Ohjauksen runsas puhemäärä aiheutti välillä suurikin keskittymisvaikeuksia.

Etäyhteydellä tapahtuvan opetuksen teoreettisessa tarkastelussa nousi esiin empatian käsite, joka tarkoittaa huomion kiinnittämistä oppijoihin teknisen laitteen sijaan. Vaikka vastaajat olivat sitä mieltä, että zoom.us-sovellus oli toimiva ja etäyhteydellä pidetyn muskarin toiminta onnistui

vastaajien mielestä hyvin, empatia ei näyttänyt täysin toteutuvan etäpuhemuskareissa. Vanhempien rooli sovelluksen ja tekniikan käyttäjänä vei aikaa ja voimavaroja varsinaisesta muskaritoiminnasta. Tämä voi johtua lasten nuoresta iästä – lapsi ei välttämättä osaa itse huolehtia mikrofonin käytöstä ja äänenvoimakkuuden säädöstä. Myös ohjaajat joutuivat hetkittäin kiinnittämään liikaa huomiota tekniisiin asioihin, mikä teki opetuksesta välillä katkonaista.

Hyvät kuunteluolosuhteet ovat tärkeä seikka kuulovammaisen lapsen oppimisen kannalta. Etämuskarissa kuunteluolosuhteiden luominen on kenties helpompaa kuin lähiopetuksessa. Vanhempi voi tarvittaessa rauhoittaa kotona hiljaisen tilan muskarin ajaksi ja säätää äänenvoimakkuutta yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan. Kuulokojeiden ja kuulovamman vuoksi äänet voivat joskus ottaa yllättäen korviin, jolloin äänen voimakkuuden säätäminen on tärkeää.

Etämuskarissa osa kommunikoinnin informaatiosta jää välittymättä, koska vuorovaikutus tapahtuu laitteiden välityksellä. Kuulovammaisille suunnatussa etämuskarissa myös kuulovamma ja kuulolaitteet vaikuttavat informaation saatavuuteen. Etenkin kuulovammaiselle lapselle muskarissa tärkeitä asioita ovat visuaaliset vihjeet, kuten ilmeet ja eleet, huulilталuku sekä hyvät kuunteluolosuhteet. Csumusan puhemuskarissa yksi ohjaaja istui aina kameraa lähellä, jotta huulilталuku onnistuisi ja mahdolliset kuvat ja tukiviittomat näkyisivät selvästi. Usean ohjaajan vuoksi visuaalisia ärsykeitä vaikutti toisinaan olleen liikaa, sillä välillä lapset passivoituivat seuraamaan ruudulla tapahtuvaa toimintaa. Samankaltaisia huomioita lapsen passivoitumisesta nousi esiin myös teoreettisessa tarkastelussa (luku7.1). Tuttuun toimintaan ja paikallaan tehtävään liikkeeseen muskarilaiset näyttivät osallistuvan kuitenkin aktiivisesti tästä huolimatta.

Rohkaiseminen ja kannustaminen on lasten opettamisessa tärkeää. Etäopetuksessa opettajan on sanallistettava kannustusta ja ohjeistusta enemmän, sillä sanattomat vihjeet eivät välity verkkoopetuksessa yhtä hyvin kuin lähiopetuksessa. Tämä väistämättä johtaa siihen, että ohjaajat joutuvat puhumaan enemmän kuin lähiopetuksessa. Rungas puheen määrä näytti olevan ainakin osalle ryhmän lapsista vaikeaa seurata, mikä aiheutti välillä suuriakin keskittymisvaikeuksia. Keskittymisen vaikeuden katsottiin myös johtuvan osin etätoteutuksen vaikutuksesta vuorovaikutukseen. Etäyhteydellä pidettyyn ryhmään osallistuminen edellyttää siis lapselta riittävää kykyä keskittyä toimintaan. Tuloksista nousi esiin, että kyseisessä ryhmässä niin ei aina ollut. Musiikillinen toiminta palautti yleensä kuitenkin lapsen ruudun äärelle. Opettaja voisikin kokeilla toiminnan ohjaamista

esimerkiksi laulun avulla, mikä voisi tutkimustenkin mukaan ylläpitää lasten tarkkaavaisuutta paremmin.

Lapsen keskittymättömyys ei ohjaajan näkökulmasta häirinnyt opetusta ja toisia lapsia niin paljon kuin lähiopetuksessa. Tämä johtuu siitä, että perheillä oli mikrofonit suljettuina suuren osan ajasta ja vanhempi voi myös halutessaan sulkea kameran. Toisaalta ohjaajalle ei tämän vuoksi välttämättä välittynyt kotona tapahtuneet asiat. Kun ohjaaja ei huomaa lapsen keskittymättömyyttä, hän ei osaa muuttaa toimintaansa.

Lapsi tarvitsee riittävän ohjauksellisen tuen, jotta hän osaa toimia tarkoituksenmukaisesti. Riittävän ohjauksellisen tuen saamiseksi etäryhmissä on vanhempien osallistuminen välttämätöntä. Ohjaajia olisi aina hyvä olla vähintään kaksi, sillä etälaitteiston käyttäminen vaatii aikaa ja keskittymistä, mikä vie huomiota varsinaisesta ohjaamisesta. Tuloksista ilmeni, että liian monen ohjaajan ja aikuisen läsnäolo voi vaikeuttaa toiminnan seuraamista ja tehdä ohjauksesta sekavaa. Tasapainottelu riittävän ja liian monen ohjaajan välillä onkin tärkeä asia pohdittavaksi etäopetusta järjestettäessä. Kun ohjaajia on monta, on erittäin tärkeää, että vain yksi on päävastuussa kerrallaan, sillä keskustelu ja kommentit voivat olla hämmentäviä sekä osallistuvan lapsen että hänen huoltajansa kannalta.

Laulujen tuttuus tukee oppimista. Puhemuskarissa lapset pystyivät kuuntelemaan laulut etukäteen YouTube-kanavalta. Vanhemmat kokivatkin videot hyödyllisiksi ja mielekkäiksi. Videoiden avulla voidaan myös tukea ja kannustaa perheitä musisoimaan kotona muutenkin kuin muskarin aikana. Vaikka videot koettiin hyödyllisiksi, niitä oli videoiden katseluhistorian perusteella katsonut vain puolet muskarilaisista. Videoiden katselukerroista ei voi kuitenkaan tehdä suuria johtopäätöksiä, sillä YouTube-kanavalle on voitu mennä myös muulla laitteella.

Vanhemmat kokivat ohjaajan ja lasten välisen vuorovaikutuksen ja huomion jakautuvan epätasaisesti, sillä osa lapsista osasi avata mikrofonin itse ja vastata kysymyksiin, kun taas toiset lapset odottivat ohjaajalta puheenvuoroa. Tämä korostaa sitä, että etäopetuksessakin on tärkeää sopia yhteiset säännöt toiminnalle. Ryhmän lasten välinen vuorovaikutus oli vaikeaa toteuttaa etäyhteydellä niin, että lapsi pysyisi mukana ja jaksaisi keskittyä kuuntelemiseen. Tämä saattaa johtua siitä,

että toiminta ei ole etäyhteyden välityksellä yhtä intensiivistä kuin lähiopetuksessa. Toisaalta se voi myös johtua lasten kommunikointi- ja vuorovaikutustaitojen tasosta.

10.4 Johtopäätökset

Pohdinnan tuloksena voidaan todeta, että Jyväskylässä keväällä 2021 etänä toteutettu Cisumusan puhemuskari onnistui hyvin. Lapset pitivät puhemuskareista ja sen ohjaajista. Muskareiden ohjaus oli osaavaa ja toiminta monipuolista ja mielekästä sekä vanhemmille että lapsille. Lapset ja vanhemmat oppivat uusia lauluja ja laululeikkejä. Lapset saivat muskareista onnistumisen kokemuksia, myönteisiä musiikkielämyksiä sekä löysivät uusia vahvuuksia itsestään. Nämä kaikki luovat vahvan pohjan lasten hyvän musiikkisuhteen syntymiseen.

Puhemuskarin toiminta tarjosi monipuolisesti erilaisia varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytettyjä työtapoja, kuten lauluja, laululeikkejä, kuuntelutehtäviä ja musiikkiliikuntaa, kuulovammaisen lapsen kielen ja kuulon kehityksen tueksi. Vanhemmat saivat puhemuskarista uusia ideoita musisoida arjessa lapsen kielenkehitystä tukevalla tavalla. Muskariin osallistuminen näytti motivoivan lapsia ja vanhempia musiikin käyttöön arjessa. Cisumusa-hankkeen yksi päätavoite oli musiikkiharrastukseen motivoiminen sekä musiikin käytön juurruttaminen osaksi kuulovammaisen lapsen perheen itseavun kuntoutuspolkua (Cisumusa n.d.). Voidaan todeta, että tämä Cisumusa-hankkeen tavoite näyttäisi toteutuvan.

Hankkeen tavoitteisiin kuului myös alueellisen tasa-arvon lisääminen ja kuulovammaisten lasten ja heidän perheidensä vertaistuen mahdollistaminen. Alueellisen tasa-arvon tavoite täyttyi etäyhteydellä toteutetussa muskarissa, sillä siihen oli tulosten mukaan helppoa ja turvallista osallistua kotoa käsin. Vertaistuki jäi muskareissa vähäiseksi, vaikka lapset saivat tukea kuulovammansa hyväksymiseen. Vertaistuen puutteeseen saattaa vaikuttaa se, että muskarit toteutettiin etäyhteydellä, jolloin vuorovaikutus sekä vanhempien välillä että ryhmän lasten välillä jäi vähäisemmäksi kuin lähiopetuksessa.

Etäyhteydellä toteutettu muskari toimii kuulovammaisten lasten ryhmän opetuksessa, sillä etenkin kuulovammaiselle lapselle tärkeiden hyvien kuunteluolosuhteiden luominen on kenties helpompaa kuin lähiopetuksessa. Kotoa voidaan tarvittaessa rauhoittaa hiljainen, taustahälytön tila muskarin ajaksi ja äänenvoimakkuutta voidaan säätää yksilöllisesti lapsen tarpeiden ja kuulokyvyn

mukaan. Etätoteutus vaatii kuitenkin sekä vanhemmilta että ohjaajilta voimavaroja ja osaamista. Riittävän ohjauksellisen tuen saamiseksi etäryhmissä on vanhempien osallisuus välttämätöntä. Etäyhteydellä toteutettu opetus vaatii vanhemman aktiivista osallistumista yhdessä lapsen kanssa, lapsen toiminnan ja vuorovaikutuksen tukemista ja kannustamista sekä teknisten asioiden hoitamista. Vanhemman tulee myös olla tarvittaessa ohjaamassa lapsen huomiota takaisin toimintaan, sillä etäyhteydellä toteutettu opetus vaatii lapselta kehittyneitä tarkkaavaisuutta ja toiminnanohjaustaitoja, mitä lapsella ei välttämättä kuitenkaan ole.

Ohjaajilta vaaditaan erityistä herkkyyttä mukauttaa toimintaansa siten, että lapsen motivaatio ja tarkkaavuus säilyisi. Kuulovammaisten opetuksessa ohjaajan tulee ottaa huomioon erilaiset kuuloon liittyvät haasteet, kuten huulitaluvun mahdollistaminen, visuaalisten vihjeiden käyttö, toistamisen merkitys, vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukeminen sekä kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä tukevien laulujen ja toimintatapojen valinta. Ohjaajalla tulee lisäksi olla kokemusta ja riittävät taidot ja tiedot etäopetukseen liittyvistä asioista, jotta opetus on mahdollisimman laadukasta.

Musiikin monia kehityksen kannalta hyödyllisiä vaikutuksia on tutkittu viime vuosikymmeninä ja on tärkeä tutkia edelleen. Cisumusan puhemuskari- ja etätoimintaa olisi hyvä kehittää eteenpäin, sillä musiikkitoiminnan jatkuvuus on lapsen kannalta tärkeää. Puhemuskarin tarjoama kymmenen kerran musiikki-interventio on varsin lyhyt, ja pitempikestoinen toiminta voisikin tukea paremmin toiminnan tavoitteita. Olisi kiinnostavaa tutkia, millaisia tuloksia pitempiaikainen musiikkitoiminta toisi verrattuna lyhyeen musiikki-interventioon. Toinen jatkotutkimusidea voisi olla etäopetusta ja lähiopetusta vertaileva tutkimus, johon osallistuisi suurempi joukko lapsia.

Puhemuskarista saatu tuki ja taidot voivat auttaa lasta osallistumaan myös muuhun musiikilliseen harrastustoimintaan tai tavalliseen muskariin. Kun kuulovammaisen lapsi osallistuu muskariin, on tärkeää, että musiikkipedagogilla on riittävät valmiudet ottaa huomioon kuulovammasta mahdollisesti johtuvat erityisen tuen tarpeet. Tämä opinnäytetyö voi osaltaan lisätä musiikkikasvattajien ymmärrystä kuulovammasta ja siitä johtuvan erityisen tuen tarpeesta. Musiikkipedagogien tietoisuuden lisääminen on tärkeää, sillä muskariharrastus olisi tärkeää saada kaikkien tavoitettaviin. Olisi mielenkiintoista tutkia, tukeeko musiikkitoiminta kuulovammaisen lapsen kielenkehitystä myös silloin, kun lapsi osallistuu tavalliseen muskariin, jossa on suurempi ryhmäkoko.

Lähteet

Aulanko, R. & Jauhiainen, T. 2009. Puheen kuuleminen ja havaitseminen. Julkaisussa Puhuva ihminen: puhetieteiden perusteet. Toim. O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio. Helsinki: Otava, 205–219.

Cisumusa. N.d. Artikkelin LapCI ry:n sivustolla. Viitattu 12.10.2021. <https://lapci.fi/cisumusa/>

Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Julkaisussa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Toim. R. Valli. 5. uudistettu ja täydennetty p. Jyväskylä: Ps-kustannus, 209–231.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 1. p. Tampere: Vastapaino. e-kirja

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. p. Tampere: Vastapaino.

Heimonen, S. & Simes, E. 2017 Virtuaalimuskari-hankkeen tulokset. Julkaisussa Virtuaalimuskarin taigaa – Varhaisiän musiikkikasvatus verkkoympäristössä. Toim. I. Alsti-Lehtonen. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, 62–78. Viitattu 3.3.2022. https://www.metropolia.fi/sites/default/files/publication/2019-11/2017_alsti_virtuaalimuskari_MIKRO.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. p. Helsinki: Tammi.

Huhtinen, L. 1994. Musiikki elämän alkuvaiheessa: kartoittava tutkimus alle 3-vuotiaiden musiikkikasvatuksen mahdollisuuksista, työtavoista ja tavoitteista. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Huhtinen-Hildén, L. 2017. Pedagogisia verkkoja kokemassa – varhaisiän musiikinopettaja verkkoympäristössä. Julkaisussa Virtuaalimuskarin taigaa – Varhaisiän musiikkikasvatus verkkoympäristössä. Toim. I. Alsti-Lehtonen. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, 29–40. Viitattu 3.3.2022. https://www.metropolia.fi/sites/default/files/publication/2019-11/2017_alsti_virtuaalimuskari_MIKRO.pdf

Huotilainen, M. & Putkinen, V. 2008. Musiikkiharrastus vaikuttaa voimakkaasti lapsen aivotoimintaan. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen seura. Viitattu 1.3.2022. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1538246>

Huttunen, K. 2010. Kuulovian vaikutukset kommunikaatiotaitojen kehittymiseen. Julkaisussa Kieli ja aivot. Toim. P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine. Turku: Turun yliopisto, 222–228.

Jero, J. & Kentala, E. 2007. Lasten sisäkorvaistutukset. Duodecim. 123, 2014–2018. Viitattu 3.10.2022. [duo96678.pdf](https://www.duo96678.pdf) (terveysportti.fi)

Kivekäs, I., Kotti, V., Vikman, S. & Vasama, J-P. 2021. Vaikean kuulovian merkitys ja hoito. Duodecim. 137(4), 367–372. Viitattu 19.01.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo16072>

Krokkfors, M. 2017. Laulaminen Helppoa kuin hengittäminen. Julkaisussa Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Toim. A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen. Helsinki: Classicus. 143–177.

Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. p. Tampere: Vastapaino.

Kuulokojeet ja apuvälineet. N.d. Artikkelikuuloliiton sivustolla. Viitattu 5.10.2022.

<https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulokojeet-ja-apuvälineet/>

Kuulovammat. N.d. Artikkelikuuloliiton sivustolla. Viitattu 1.10.2021. <https://www.kuuloliitto.fi/kuulovammat/>

Kuulovamman aste. N.d. Artikkelissa Kuulo ja kuulovammat Kuuloavain.fi sivustolla. Viitattu 19.01.2022. <https://www.kuuloavain.fi/info/kuulo-ja-kuulovammat/kuulovamman-aste/>

LapCI ry, N.d. Artikkelikuuloliiton kotisivuilla. Viitattu 31.1.2022. <https://lapci.fi/lapci-ry/>

Lindeberg-Piironen, A. 2017. Musiikin kuuntelu. Julkaisussa Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Toim. A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen. Helsinki: Classicus. 179–212.

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Lapsi ja musiikki. Julkaisussa Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Toim. A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen. Helsinki: Classicus. 63–131.

Linnavalli, T., Putkinen, V., Lipsanen, J., Huotilainen, M. & Tervaniemi, M. 2018. Music playschool enhances children's linguistic skills. Scientific reports 8767 (8). Viitattu 1.10.2022.

<https://doi.org/10.1038/s41598-018-27126-5>

Lonka, E. & Jauhiainen, T. 2009. Kuulemisen häiriöt ja puhe. Julkaisussa Puhuva ihminen: puhetieteiden perusteet. Toim. O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio. Helsinki: Otava, 220–229.

Numminen, A., Erkkilä, J., Huotilainen, M. & Lonka, K. 2009. Musiikki hyvinvoinnin evoluutiossa: Aivot, mieli ja yhteisö. Tieteessä Tapahtuu, 27(6). Viitattu 1.3.2022. <https://journal.fi/tt/article/view/2420>

Orell, T. 2010. Rytmisen puheterapia – rytmin käyttö puhemotoriikan kuntoutuksessa. Julkaisussa Kieli ja aivot. Toim. P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine. Turku: Turun yliopisto, 330–336.

Paananen, P. 2010. Musiikin kehityspsykologia; Kehitysteorioita ja malleja. Julkaisussa Musiikki-psykologia. Toim. J. Louhivuori, S. Saarikallio. Jyväskylä: Atena, 155–170.

Partanen, E. & Virtala, P. 2014. Musiikin vaikutus lapsen puhekielen kehitykseen. Julkaisussa Laulun ja soiton siivin puheen ja musiikin maailmaan: Tiedettä, kokemuksia ja hyväksi havaittuja musiikitoimintoja kuulovammaisille lapsille. Toim. R. Torppa & E. Lonka. Helsinki: Lindforsin säätiö, 23–32.

Patel, A. D. 2007. Music, language, and the brain. New York: Oxford University Press, Inc.

- Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi. 2011. Opas päivähoiton henkilöstölle. Kuuloliitto Ry. Viitattu 1.3. 2022. https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/paivakodissa_2011_web.pdf
- Ruippo, M. 2015. Musiikin verkko-opetus. Yhteenvetoraportti Sibelius-Akatemian aluekehityshankkeesta vuosina 2001–2003 ja sen jälkeisestä verkko-opetuksen kehittämisestä. Lisensiaattityö. Sibelius-Akatemia. Viitattu 3.3.2022. [Microsoft Word - Opinnäyte Ruippo290615.docx](#)
- Ruippo, M. 2022. Verkkojärjestelmä musiikin etäopetuksessa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.3.2022. [Zoom 5.9.6 \(ruippo.fi\)](#)
- Ruokonen, I. 2011. Musiikin monet kielet. Julkaisussa Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 62–69.
- Ruokonen, I. 2020. Lapsen musiikillinen maailma. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. E. Hujala & L. Turja. 5. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus. e-kirja, Luku 9.
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2007. Tapaus ja tutkimus = Tapaustutkimus?. Julkaisussa Ikku-noita tutkimusmetodeihin 1. Toim. J. Aaltola & R. Valli. Jyväskylä: PS-Kustannus, 184–195.
- Savinainen-Makkonen, T. & Kunnari, S. 2009. Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehitys lapsuudessa. Julkaisussa Puhuva ihminen: puhetieteiden perusteet. Toim. O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio. Helsinki: Otava, 114–121.
- Seppänen, E. & Lindeberg-Piiroinen A. 2017. Soittaminen. Julkaisussa Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Toim. A. Lindeberg-Piiroinen & I. Ruokonen. Helsinki: Classicus. 213–272.
- Seppänen, E., Tarvonen, L. & Lindeberg-Piiroinen A. 2017. Musiikkiliikunta. Julkaisussa Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Toim. A. Lindeberg-Piiroinen & I. Ruokonen. Helsinki: Classicus. 273–304.
- Särkämö, T. & Tervaniemi, M. 2010. Musiikin ja puheen suhde. Julkaisussa Kieli ja aivot. Toim. P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine. Turku: Turun yliopisto, 43–51.
- Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2017. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 20.1.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taitteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf
- Takala, M. & Takkinen, R. 2016. Kielen varhainen kehitys ja kuulovamma. Julkaisussa Kieli, Kuulo ja oppiminen Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Toim. M. Takala & H. Sume. 3. uud. p. Helsinki: Finn Lectura, 8–21.
- Torppa, R. 2014. Onnenkantamoisia ja määrätietoisuutta: MUKULA-projektin taustaa. Julkaisussa Laulun ja soiton siivin puheen ja musiikin maailmaan: Tiedettä, kokemuksia ja hyväksi havaittuja musiikkitoimintoja kuulovammaisille lapsille. Toim. R. Torppa & E. Lonka. Helsinki: Lindforsin säätiö, 17–21.

Torppa, R. 2020. Musiikki kuulovammaisten lasten kuntoutumisen tukena. teoksessa Satakielise-minaarin 2020 julkaisu. Helsinki: Satakieliohjelma. Viitattu 15.2.2021. <https://www.satakieliohjelma.fi/wp-content/uploads/2020/10/3.-Ritva-Torppa.pdf>

Torppa, R., Faulkner, A., Kujala, T., Huotilainen, M. & Lipsanen, J. 2018. Developmental links between speech perception in noise, singing, and cortical processing of music in children with cochlear implants. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*. 36(2), 156–174. Viitattu 20.1.2022. <https://doi.org/10.1525/mp.2018.36.2.156> , ResearchGate

Torppa, R., Faulkner, A., Laasonen, M., Lipsanen, J., & Sammler, D. 2020a. Links of prosodic stress perception and musical activities to language skills of children with cochlear implants and normal hearing. *Ear and Hearing*, 41(2), 395–410. Viitattu 1.3.2022. https://journals.lww.com/ear-hearing/Fulltext/2020/03000/Links_of_Prosodic_Stress_Perception_and_Musical.18.aspx

Torppa, R., & Huotilainen, M. 2019. Why and how music can be used to rehabilitate and develop speech and language skills in hearing-impaired children. *Hearing Research*, 380, 108–122. Viitattu 20.1.2022. <https://doi.org/10.1016/j.heares.2019.06.003>

Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. 2020b. Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Julkaisussa *Lapsen kielenkehitys- vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. Toim. E. Niemitalo-Haapala, S. Haapala & S. Ukkola. Juväskylä: PS-kustannus, 210–228.

Vainio, M. 2010. Prosodia: painotus, rytmi ja melodia. Julkaisussa *Kieli ja aivot*. Toim. P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine. Turku: Turun yliopisto, 90–98.

Liitteet

Liite 1. Kyselyhaastattelun saate

CISUMUSAN ETÄPUHEMUSKARIN PALAUTEKYSELY

Hei Cisumusalainen!

Tämä on palautekysely Cisumusan puhemuskaritoiminnasta, johon osallistuitte etäyhteydellä keväällä 2021. Palaute annetaan anonyymina ja siihen voi vastata riippumatta siitä, kuinka monta kertaa toimintaan on osallistunut.

Kyselyn tulokset auttavat meitä kehittämään puhemuskaritoimintaa entistä paremmaksi. Palautteiden vastauksia raportoidaan myös rahoittajalle (STEA) ja kerrotaan puhemuskaritoiminnan viestinnässä.

Kyselyyn on yhdistetty myös Helsingin yliopiston tutkimukseen ja JAMK:n musiikkipedagogiopiskelijan opinnäytetyöhön käytettäviä kysymyksiä.

Kiitos, että olet mukana kehittämässä toimintaamme ja annat arvokasta tietoa meille kokemuksistasi Cisumusassa!

Liite 2. Haastattelukysymykset

Kyselylomakkeesta julkaistaan tähän opinnäytetyöhön liittyvät kysymykset. Helsingin yliopiston tutkimukseen liittyviä kysymyksiä ei julkaista.

CISUMUSAN ETÄPUHEMUSKARIN PALAUTEKYSELY

MITÄ MIELTÄ OLET PUHEMUSKARITOIMINNASTA?

Arvioi seuraavia asioita.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Ohjaus oli osaavaa	☐	☐	☐	☐
Toiminta oli mielekästä lapselle	☐	☐	☐	☐
Toiminta oli mielekästä aikuiselle	☐	☐	☐	☐
Ryhmässä oli myönteinen ilmapiiri	☐	☐	☐	☐

MITÄ MIELTÄ OLET TOIMINNASTA?

Sana on vapaa.

Vastauksesi...

VOIMAVAROJA PUHEMUSKARITOIMINNASTA

Arvioi seuraavia asioita.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Saimme uusia ystäviä toiminnasta	☐	☐	☐	☐
Jaoimme kokemuksiamme muiden osallistujien kesken	☐	☐	☐	☐
Löysimme uusia voimavaroja perheeseemme	☐	☐	☐	☐
Lapsi löysi uusia vahvuuksia itsestään	☐	☐	☐	☐
Lapsi koki yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässä	☐	☐	☐	☐
Lapsi sai tukea kuulovamman hyväksymiseen	☐	☐	☐	☐
Sain huoltajana tukea lapsen kuulovamman hyväksymiseen	☐	☐	☐	☐

MILLAISENA KOIT VANHEMMAN ROOLIN PUHEMUSKARISSA?

Vastauksesi...

KUINKA AKTIIVISESTI OSALLISTUIT PUHEMUSKARITOIMINTAAN YHDESSÄ LAPSEN KANSSA?

Vastauksesi...

LAULUJEN JA SOITTIMIEN HYÖDYNTÄMINEN PUHEMUSKARIN ULKOPUOLELLA

Arvioi seuraavia asioita.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opimme uusia lauluja	☐	☐	☐	☐
Saimme ideoita musiikin käytön lisäämiseen kotiimme	☐	☐	☐	☐
Lapsi lauloi tai soitti lauluja kotona soittimella muskarin ulkopuolella	☐	☐	☐	☐
Lapsi ja vanhempi lauloivat tai soittivat lauluja kotona muskarin ulkopuolella	☐	☐	☐	☐
Lapsi oppi soittamaan kanteletta	☐	☐	☐	☐
Lapsi soitti kotona muskarin ulkopuolella kanteletta	☐	☐	☐	☐
Lapsi oppi soittamaan pitkähuilua	☐	☐	☐	☐
Lapsi soitti kotona muskarin ulkopuolella pitkähuilua	☐	☐	☐	☐
Lapsi oppi soittamaan kazoota	☐	☐	☐	☐
Lapsi soitti kotona muskarin ulkopuolella kazoota	☐	☐	☐	☐

ONKO LAPSEN MUSIIKIN KÄYTTÖ ARJESSA LISÄÄNTYNYT (YKSIN TAI VANHEMPIEN KANSSA)?

Jos vastasit kyllä, kuvaile.

Vastauksesi...

MITKÄ TEHTÄVÄT MOTIVOIVAT LASTASI ENITEN ?

Esimerkiksi alkulämmittelylaulut, kuuntelutehtävät, kanteleen ja kazoon soittaminen, loppurentoutus, laulaminen tai Youtube-videot.

Vastauksesi...

PUHEMUSKARIN ONNISTUMINEN

Arvioi seuraavia asioita.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Toiminnan sisältö oli hyvin suunniteltu	☐	☐	☐	☐
Tuokio oli sopivan pituinen	☐	☐	☐	☐
Tuokioiden tehtävissä oli sopivasti vaihtelua	☐	☐	☐	☐
Lapsen kiinnostus säilyi koko muskarin ajan	☐	☐	☐	☐

MITÄ HYÖTYÄ KOETTE SAANEENNE PUHEMUSKARITOIMINNASTA?

Vastauksesi...

MITÄ OLISIT TOIVONUT ENEMMÄN?

- Liikettä
- Laulujen toistamista
- Eri soittimien soittamista
- Tuttuja lauluja
- Kotona tehtäviä harjoituksia
- Youtube-opetusvideoita
- Muu _____
- Ei mitään

10. KERRAN PUHEMUSKARIJAKSO OLI MIELESTÄNI

- Liian lyhyt
- Sopiva
- Liian pitkä
- Muu _____

MITEN ETÄYHTEYDELLÄ TOTEUTETTU TOIMINTA ONNISTUI?

Arvioi seuraavia asioita.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Youtube-videoista oli meille hyötyä	☐	☐	☐	☐
Videot olivat mielekkäitä katsoa	☐	☐	☐	☐
Live-etäyhteys, Zoom, oli toimiva tapa pitää muskaria	☐	☐	☐	☐
Kuuluvuus live-etäyhteydessä oli hyvä	☐	☐	☐	☐

PUHEMUSKARIA OLI MUKAVAMPI SEURATA ZOOMISSA...

- Gallery view:lla (kaikki osallistujat näkyvissä)
- Speaker view:lla (ääntä pitävä osallistuja näkyvissä)
- Vaihdellessa eri näkymillä _____

MITÄ VAHVOUKSIA JA HEIKKOUKSIA ETÄYHTEYDELLÄ TOTEUTETUSSA PUHEMUSKARISSA OLI?

Etäyhteydellä toteutetun puhemuskarin vahvuudet ja heikkoudet lapsen ja vanhemman kannalta.

Vastauksesi...

MIKÄ PUHEMUSKARISSA OLI PARASTA?

Vastauksesi...

MINKÄLAISTA PALAUTETTA LAPSI ON ANTANUT PUHEMUSKARISTA?

Voit myös kysyä lapselta palautetta nyt.

Vastauksesi...

Liite 3. Laulun nuotti: *Kanapolkka*

Liitettä ei julkaista tekijänoikeussyiden vuoksi

Liite 4. Laulun nuotti: *Tikka kaipaa suklaata*

Liitettä ei julkaista tekijänoikeussyiden vuoksi